

VERSEK

AZ OLVASÓHOZ

Mint sírfeliratban haló
porából szól a holt, szerencse
kényére bízva, hogy csaló
szavát a kő kinek jelentse
– míg élt, holtként rendezte el,
hogy holtában élőként szóljon,
s így volta (e kényszerű csel
segítvén) füstté ne oszoljon –,

úgy szólok tehozzád, koholt
személy, hogy nem koholt valómat,
mely énnekem terhemre volt,
vedd át könnyű útravalónak.
Mint téged én, koholj te így
engem magadnak, s légy megértő,
s a bűt vígan vedd, mit irigy
percében rád tukmált a költő.

Valóban, én ilyen fonák
számadást vetettem a művel:
életemnek gondját-baját
osztottam csak meg a betűvel;
a kép homályos, fekete,
bár kendőzi kényes szemérem,
mint komor felhők serege,
csak szélén csillan meg fehérén.

Úgy jártam én is, mint ama
Ferkó, kit megrúgott a pejko,
neve pedig János vala,
csak a rím kedvéért lett Ferkó.
Verseim egy buba merült
embert mutatnak. Vígan élt ő,
de csak bújában sikerült
a rím-lelés: – ezért lett költő.

1944

KI VAGY

Szép vagy. Szemembe néztél. Szerelem volt.
Ki vagy? A lelked kérdem, nem neved!
Lihegve szívom emléked, e szent bort.
Ki vagy? Ó, bár ne tudnám soha meg.

Emlékezem rád, s arra kérem Istent,
hogy emlékezzem életemen át;
de légy számomra mindörökkéig szent,
kihez nem küldök, csak forró imát.

Ne tudjam soha, mily szobában alszol,
s hogy éled ezt a furcsa életet...
Fantáziám kristálykastélyba rajzol,
s királykisasszonnyá tesz tégedet.

S bár adná Isten, láss bennem királyfit,
ki zokog túl az Óperencián,
és érted készülődik nászra váltig,
és sosem indul, szép királyleány.

1924

MINEK ÖRÜLÖK

Mért búslakodnám? Annak örülök,
amit az Isten lenni adott.

Hogy széles mezőkön száz sugár sűrög,
s én látom a színt, a fényt, a napot.

Hallom a hangot, mit százezer madaracska
csicsereg boldogan, csókra csalogatva.

Érzem a barna föld részegítő illatát,
s hogy idegeimen az élet csap át.

Karomat kitárom, féktelenül fütyülök,
vidáman vallom: íme, vagyok!

Mért búslakodnám? Annak örülök,
amit az Isten lenni adott.

1924

HARC VÁR

Még messze látó két szemed
célokra néz, eszméken ámul,
pengetsz búbajos éneket,
s hiszed: fejedre pálmaág hull.

Vársz – s késik ám a koszorú,
mely díszítne elismerésül;
megindulásod háború,
s irigyed már csatára készül.

Ifjú erődöt, mely csodás
tetteknek indul lázban égve,
nem oldja fel szent alkotás,
kinek bölcsője drága béke.

Harc vár, s csalódott szenvedély
felel belőled minden nyílra,
amelynek kebeledre mély
piros sebhelye rá van írva.

Díjad talán a győzelem,
ha gyérre vált a gyülevész sor,
hiába győztél, hőtelen
szívedre lépett már a vénkor.

Elméd kihűlt, szép álmaid
hervadt virágán feledés rág,
nagy tette már nem lázasít,
mely későn díszít, a babérág.

Mért késik el a várt siker?
Konok irigység mér ütést rád?
Vagy tán megérdemelni kell
a dicsőség örök babérját?

1924

A PÉNZ

A pénz szele süvölt felettem
(érette, ah, be sokan sírnak!),
a pénzé, kinek arca sárga,
mint csoda-bűvölő fakírnak.

Remegve hull előtte térdre
az ember, gyötri dús igézet,
s imádja rettegőn a pénzt, ki
hatalmával csodát idézhet.

A vér, ha omlik, könny, ha csordul,
test fakó múmiává szárad –
rémtetteit a pénzért tette
a büszke gőg vagy az alázat.

A dús, ki sáraranyban dúskál,
a koldus, aki teng szeméten,
kincsekre vágyó lángot éget
látásra teremtett szemében.

S milyen kevés az emberek közt,
aki az arany bűvkörén túl
úgy éldegél, hogy körülötte
a kincsvágy hangtalanra némul.

Milyen jó volna büszkén vallni,
hogy az arany engem sem ámít,
palota nem kell, szép fogat se,
és megvetem dús lakomáit.

De jaj, egy kunyhót mint szerezzek,
ahova csendben meghúzódjam?
S mivel pótoljam, hogyha fogyna
jártányi erőm az izomban?

Elfakultak a színes álmok,
mik ifjúkorom aranyozták, –
de mentenem kell, mentenem kell!
Fáradtan harcot vállalok hát.

1924

NE ISMERD MEG MAGAD

Egy régi templom büszke homlokára
az áhítatos öntudat
fénylő betűkkel véste rája:
Ismerd meg tenmagad!

Ha messziről ragyog feléd a végcél,
előre tudd meg: el-kifogy
erőd, s mielőtt célhoz érnél,
két lábad összerogy.

Ha ábrándképet festegetsz magadnak,
előre tudd meg: bűverőd
nincs, amely lelket adjon annak,
s életre keltse őt.

Az étellel ha felveszed a harcot,
előre tudd meg: fegyvered
kicsorbul vértjén, s védő pajzsod
ellene nincs neked.

Hát várd a véget tétlen kezeiddel,
amely maholnap elragad?
Harcolj! A hihetlent hidd el!
Ne ismerd meg magad!

1924

RÉGI MINDEN PORCIKÁM

Régi minden porcikám,
vérem, agyvelőm,
életunságom, vidám
mosolyom s erőm.

Szittyá harcosok hada
értem küszködött,
asszonyok fehér kara
rajtam őrködött.

Benne voltam mindegyik
forró vériben,
dac, amely verekedik,
álom, mely pihen.

Ha felverte keblüket
drága szerelem,
engem, ritka, szent tüzet
hordtak szüntelen.

Diadalmas harsona
zúgott jöttömön.
Mostan itt vagyok: csoda,
álmodott öröm,

büszke vágyak eszköze,
harcos, messzi cél, –
kit takar a múlt köde,
s tovamenni fél.

Régi minden porcikám,
vérem, agyvelőm,
életuntságom, vidám
mosolyom s erőm.

De miért az ész, az agy,
az ököl, a kar,
ha újat nem tud, avagy
újat nem akar?

Bennem összegyűlt a sok
ősvér – hasztalan.
Csak csodálom: ki vagyok,
ki vagyok magam?

1924

HÓVIRÁG

Kőfallal kerített városi vér,
szobában fonnyadt szomorú száj –
feneketlen búval vallom:
messze tőlünk, szabad halmon
virul az éltető, gyönyörű táj,
falusi táj.

Március mosolyog ablakomon,
a tavasz bájait emlegetem:
felfakadnak ma egy árok
mentiben a hóvirágok
napsütött, ragyogó, tág tereken,
szép tereken.

Sétára indulok. Csalogat az
álmodott ébredés, kis hóvirág.
S ím, a piszkos utcasarkon
kínálgatja cigányasszony:
Jó uram, hóvirág, fehér virág,
szagos virág.

Veszek is, szagolom, s búslakodom
életünk átkán, mert itt van a baj:
másodkézből kaptunk mindent,
hóvirágot, érzést, Istent,
s eközben valami elsikkadt, jaj, –
hova lett, jaj!?

1924

TUDOM, MI AZ:
SZEGÉNYNEK LENNI

Tudom, mi az: szegénynek lenni.
Ó, de én többet is tudok,
mint jóllakottan éldegélő
megelégedett koldusok.

Az ő szájuk kenyérre vágyik,
testük meleg darócra csak,
s ha mindez megvan, nem törődve
egyébbel, nyugton alszanak.

De hányszor kínosabb szegénység
érezned, hogy a gazdagoknál,
kik rád oly megvetőn nevetnek,
te százszor jobb, nemesebb volnál.

Érezned azt, hogy míg elmédet
a pénztelenség lealázza
szolgává, a te jobb kezedbe
illenék a királyi pálca.

Mi lesz a vége? Két halál tán;
a tested hal meg, vagy a lelked.
Jó volna küzdeni, hinni s várni
mindent kárpótló győzedelmet.

1924

A HATVANADIK EMELETRŐL

Messziről pitypang-bóbitákat
sodor felém a könnyű szél.
Kacérok, szédülök, esendők.
Lehullnak.

Egy simogató mozdulattal
tenyerembe foghatnám őket,
s ki mondaná, hogy rossz vagyok?
Ők mondanák.

Kinyújtom a kezem feléjük,
s mintha magam hinteném, szórnám,
pazarlanám veszett marékkal,

a hatvanadik emeletről
hullatom pitypang-bóbiták
végtelenségbe omló bokrárt.

1928

NÁRCISZ BIZTATJA EKHÓT

Sírsz. Nem kínozlak,
Ekhó.
Ne sírj.
Hát simogass meg.
Kezedet tedd a kezembe,
szemedet fűzd a szemembe,
szádat kulcsold a számra,
egész tested tükrözze testemet,
s vigyázz, ne szólj; s legyen a csókid
oly elfutó, mint egy kölyök zefír,
mert sírva hagylak itt, Ekhó,
ha észrevenném, hogy szerelmemet

te bitorlod, te idegen leány.

1928

KEDVETLEN VERS

Á, még sincs kedvem
– pedig volna –
toporzékolni gyermekmódra;
összeszorítám a kezem,
és dacosan és kedvesen
kiáltanám a világba:

Bánom is én,
olvadj, zöldülj,
táncoltass napsugarakat,
csinálj tavaszt,

s pukkadj meg!

1928

NE HALJ MEG, BÁNAT

Ne halj meg, bánat, kire halnál?
Én vagyok az édes fiad;
ha meghalnál, magamra halnál,
s vonszolhatnám javaidat.

S torom után a nagy rokonság
komor osztályra ha begyűl,
csak szegény fejemet átkoznák
el-kibeszélhetetlenül.

Ne halj meg, bánat, kire halnál?
Én vagyok az édes fiad;
halálomig őrizd magadnál
kínnal kivert javaidat.

1929

BELESZÜLETTEM

Lesz-e a moccanásból mozdulat?
Lesz-e az akarásból akarat?
A példák fajzatát figyelgetem:
lesz-e közöttük vizem s kenyerem?

Mondják, itt erősek a példák
és megvetettek a próféták;
de csak moccan az agyvelő itt,
s az akarás csak fészkelődik.

A kiindulópont hamis.
Gyengén hisz a próféta is,
s mert nem mer nagyot kezdeni;
maga bűnét másra keni.

Nincs tervük, és nincs céljuk,
egy krajcár százfelé jut,
s a végén sem tudják meg,
szép erejük hová lett.

S ezer év végzetén
is akad oly legény,
kinek kezd fájni a
felhagyott Ázsia.

Beleszülettem,
s ezért szünetlen
ujjongok: Ó, szép
s nekem való nép!

1929

HA AUGUSZTUS LESZ

Ha augusztus lesz – kék árnyékú hónap –,
mit fogok csinálni,
ha augusztus lesz, s nyár maradék melege
pillanatokra felejteti a bajokat,
a gondot, a bánatokat,
ha csak éjjelenként riaszt meg
a csillagok szapora hullása,
s ó, fel fognak buggyanni a múltak,
a múlt napok, az elmúlt napok,
Istenem, mit fogok csinálni,
ha augusztus lesz,
sötétkék árnyékok dús aranyozású hónapja,
mit fogok csinálni, Istenem,
most május, és azon törődöm keservesen,
piros május múlásával mit hoz
a kék augusztus, nyarak koporsója,
dús aranyozású kék koporsója,
jaj.

1929

MÁGIA

Almáink nem sietnek. Lassan
pirulnak, mire jó az ősze vég.
Mondom ezt, hogy azt is mondhassam:
Minden megjő. Te is megjősz még.

1930

MA FÁJ

Ha tegnap vert volna reám
a szemed gögje, szavad éle,
ma azt sem tudnám, halsz-e, élsz-e,
napszemű fiatal leány.

Tegnap. De ma meg ne utálj,
ne hullass szégyenszemre porba.
Kíméltél. Ne kíméltél volna!
Nem kímélsz. Jaj nekem. Ma fáj.

1930

AZ OKTALAN BÁBJÁTÉKOS

A vak herceg előtt a bábjátékos,
kettőzött gonddal rángat fura bábút,
s míg bábuja a dróton fel s alá fut,
idétlenül könyörög fogyatékos

tudományáért tapsot a bús művész.
A herceg vak. Hiába perdül táncra
szeme előtt az esetlen pojáca,
a herceg vak, a bábun keresztülnéz.

Így ráncigálom jajdróton előtted
szerelmemet, e balga szörnyszülöttet,
ki kedvedet keresné mind a sírig.

Kinek? Miért? Szemed, ha rám veted,
mint vak leányé, mosolyogva siklik
a végtelenbe torz kínom felett.

1930

SZAVAK

Épkézláb szavak seregébe
egy-két bénát, csonkát csempészni,
szót, mi hörög, mi nemcsak képe
a szenvedésnek, szót, merészt, mi

vonaglik, mint egy szív, halódik,
mint egy beteg, fáj, mint a seb,
egy-két szót, ami nem íródik,
hanem kipattan, s él, s liheg,

szót, mit most zárt ajkaimon
mosolyogva rágok halottá,
míg hírleni tudná kínom,

s mire kimondom, úgy jut hozzá,
akit meghatni indítom,
mint öngúny: fölényes, finom.

1930

SZAVAK

„*Quos ego!...*”

Szavakba fojtom szenvedélyemet,
mely ölelésbe már sohase robban;
simuljon el, mint vihar a habokban,
miken megbékélt napsugár remeg.

Simuljon el, szó-békókba akadván,
melyeknek zárát hasztalanul rázza,
mint egykor meghunyászkodott garázda
szelek csapatja Aeolus parancsán.

De Aeolus szava úr: égmoraj.
Az én szavam — szépséged rabja — szolga:
dühöngő tengeráron híg olaj,

mit percekig tűr az izgága hullám,
hogy aztán gyenge láncát széttiporja,
a csillagos egekig tornyosulván.

1930

NEM ÉN SZERETLEK

„*Miser Catulle desinas ineptire...*”

Vizsgálom szívem alját, hol a vádak
tömötten burjánoznak ellened,
mert kínnal mértem fel szerelmemet,
kínnal, mit sarjaszt a hiú kívánat.

De kínjaim – bár örömed fokozzák,
hisz festik diadalmas voltodat –
csak paraziták, miket irtogat
megtámadott szívemből az okosság.

Szerelmemmel, panaszként, kérkedem,
de egyre gyilkolom – sikertelen! –,
mert nem szeretlek, bár szívem vadul húz:

feléd. Mert én menekülni szeretnék.
Nem én szeretlek. Petőfi, Catullus
szeret bennem, egy költő, egy vak emlék.

1930

SZONETT, KÍVÁNATRA

Szeszélyed verset kíván. Meglesz. Ül le,
míg én – lábaid elé térdepelvén –
gyónással könnyítek szívem gyötrelmén:
„Szeretlek; életemnek ez a bűne.”

Bűn ez, mert téged bánt. De, hogy ne bántson,
kedves papnőm, szólj így a bűn fiához:
„Feloldalak. Szerelmed meghalt. Távozz.”
S szerelmem haljon meg, s én könnyű szárnyon

röppenjek tőled. Oldj fel, hisz gyűlöllek,
mert gyűlölsz. Szeretlek! Ne kínozz többet,
öld meg szerelmemet. Oldj fel. Feledd,

hogy voltam, s feledtesd magad,
hogy legyen a vers vége megszakadt
láncról lehulló rím: „Isten veled.”

1930

CSÚFONDÁROS

Mint aki biztos két halál közül
a kisebbik halált választja mégis,
úgy választottam gyilkos eszközül
szeszélyed helyett haragodat én is.

Ártatlan úton megbántottalak,
hogy gonosz úton okkal visszabánthass.
Ha sújt, hadd sújtson hitvány érc-salak
helyett a gondosan kikalapált vas.

S most meggyűlölni téged nincs okom,
hogy lelked, mint érzékeny fénypapír,
színt váltott oktalan játékokon;

játékom tovább játszottad, s zokon
nem eshet durva lelkennek a pír,
mit szép arcodra büszke harag ír.

1930

SZENVEDJ

A múltra nézek egyre, a gonoszra,
mint nyívó eb, ki marja mély sebét,
hogy önmagának enyhét elorozza,
és sajtó kínját felfokozza még.

S kérdem magamtól: Mért marcangolod
szegény elmédet, búra ment szerelmes?
Szűnjél meg hasonlítani bolond
gyötrődésedben az oktalan ebhez.

De – így beszélek aztán – gyötrődj mégis;
elbírtad egyszer, újra bírd el. Szenvedj.
Legyen a kő, min elbotoltál, fétis

számodra. Őrizd. Gondold meg: az eb,
kínját szeretve, nálad eszejobb,
mert, míg sebe fáj, új rohamra nem megy.

1930

CSÓKTALAN SZERELMEM

Szerencséd, hogy a csókot megtagadtad.
Így lettél bennem örökéletű,
panaszos hangú mesterhegedű,
így lettél verse önnön szép magadnak.

Szemed nyugtalan képek rabja volt,
most maga kép: rabszolgatartó úrnő,
drágagyöngy-pár, mely mozdulatlanul nő
szemem tüzetől, mit hozzád csatolt.

Mi benned leginkább te, mind enyém lett,
s tovább él bennem halhatatlanul,
mert csóktalan szerelmem ifjan éltet,

s mást csókolva csak táplálom hatalmad,
mit tőlem kaptál hűbérbirtokul.
Szerencséd, hogy a csókot megtagadtad.

1930

ROVÁSÍRÁS

Belerovom a nevedet
a szemembe, a homlokomba,
belerovom minden tagomba,
hogy sohase felejtselek –

és meghalok. S a hollók széjjel-
zilálják testem csarnokát.
Akkor nagyleány unokád
sétálni fog a kedvesével

őszesti erdőn. És elámul!
Minden levélen, mely aláhull,
nevedre ismer irigyen,

arca piros lesz, s így rebeg:
„Nagyanyámat valakiben
a mindenség szerette meg.”

1930

ZILÁLT ÓRÁD

Az én szemem nem is nálam van,
hanem a homlokod alatt,
és néha, mint egy rossz álomban,
velük nézed a múltakat.

Zavart leszel, s egy idegen seb
kínját, enyémét, fájlalod,
hogy te ütötted, elfelejtetted,
s zokogsz, hogy sírni nincs okod.

Akkor zilált órád keserve
a távolból rám visszahat,
és szemem szemeddel keverve
csak nézem, nézem magamat.

1930

NEM FÁJ A MÚLT

Nem fáj a múlt, s mit gonosz indulattal
műveltél ellenem, hogy fájjon, nem fáj.
Mint álomtalan éjre szürke hajnal,
kínomra tompa enyhülés dereng már.

Keserű íze elmúló napoknak
felolvad újan sarjadó ízekben;
nem fáj a múlt, ami volt, csak a holnap
fáj, ami nem lesz, s ha lesz, lesz ízetlen.

Nem fáj, hogy rossz voltál, csak az fáj,
hogy eztán jó se lész, és rossz se lész,
az fáj, hogy életemből kihullasz már,
mint zárt dallam, amely a csendbe vész.

Nem fáj a múlt. Az fáj, hogy múlttá omlott
csillogó szemed és zilált hajad,
s testvérem, a vihar, mely érted tombolt
egy éjen át az ablakod alatt.

1930

GYÁSZ HELYETT

Nem láttalak egy éve, és
nem foglak látni soha többé.
Miért szeretlek hát, s miért
foglak szeretni mindörökké?

Oly messze vagy, hogy észre sem
vehetném, ha egyszer meghalnál.
Nem láttalak egy éve, és
lehetséges, hogy meg is haltál.

Én akkor nem hajtogatom
a drága múltat verseimben.
Ha kérdik, vígan felelem:
„Szeretek egy lányt, aki nincsen.”

1930

KEZED HA BÁNTOTT

Kezed ha bántott kényre-kedvre,
hogyan büntessem, hogy ne fájjon?
Én megütöttelek, leányom.
Orcámmal ütöttem kezedre.

1930

HASONLATOK

Hasonlítom magam a nagy világhoz,
mindenhez, ami van; hasonlítom
magam a fénytől elbűvölt bogárhoz,
kit szenvedélye tűzhalálba von;

hasonlítom magam kergült kerékhez,
mely gyors iramban hasztalan szalad:
hozzátapadva szilárd tengelyéhez
– bár menekülne –, egy helyben marad;

hasonlítom magam saját magamhoz,
világnak indult árva két lábamhoz,
kiket be sokszor hitt a messzeség!

Hiába keltek útra: vitték engem,
s vitték a szenvedő szívemet bennem,
s szívemben vitték a lány két szemét.

1930

AZ ALKOTÓ SZEGÉNYSÉG

Olyan a lakásunk, mint egy törékeny
üvegedény, olyan, mint egy cirádás
fafaragvány, mint egy műemlék drágás
régiségkereskedő üzletében.

Félig ülünk a székre: el ne törjön;
lábunk a szőnyeget alig éri,
és óvatosan álmodunk a régi
ágyakban, hogy ne ébredjünk a földön.

Mint vérbeli műértők, úgy tanyázunk
kincsek között, melyeket túl finommá
csiszolt az alkotó szegénység. Félünk,

hogy egyetlen rossz mozdulat limlommá
zilálná kincseinket. Úgy vigyázunk,
hogy szinte nem is mozgunk, nem is élünk.

1930

NÉLKÜLEM

A birodalmak nélkülem bíratnak,
nélkülem épülnek a paloták,
s születik, nélkülem, egy új világ,
amelyben ismét csak sírva aratnak.

A történet fölöttem elviharzik,
s minden meglesz, mi létrejönni jó:
az ég megjavul, és a földgolyó
nagylelkúsége fáradtan kialszik.

Nem kéri kölcsön vállam erejét
a romokon sodródó sorskerék,
idegen útján elgördül tova.

Utána nézek s utánad, leány.
Hova sodor a végzet, mondd, hova?
Már nem látlak. Nevetsz-e, sírsz-e tán?

1930

NEM AKAROM BÁNNI

Elmém a múltak rongyán toldoz-foldoz:
be könnyű voltam rosszra hajlani,
s be nem akarom bánni hajdani
szerelmemet az ízletes gonoszhoz!

Már ízt váltott, már megavasodott.
Mégis, nevetni rajtad megvetőn,
utált védangyal, lesz elég erőm,
és megbocsátni sosem lesz okod.

Szólok szám holtig büszkén hírleli:
imádság nem fakadt ezen a szájon –
és mégis én vagyok az emberi

sorsban itt élő ítélő, kihez
sírva járulj, védangyal, s esedezz,
hogy neked ő, az ember, megbocsásson.

1930

OPTIKAI CSALÓDÁS

A kútba nézek. Fekete vízben
ónszínű kép-arc vonaglik, s reám néz,
Döbbenet olvasom ki döbbent, bámész
tekintetéből, némán mit izen:

„Vízen vonagló kép-arc, kit helyenként
a fodrozó víz foszladóvá borzol,
mért borzadol, barázdálódva torzul,
mint aki fájva hordoz végtelen kint?

Szűk szájú kútban, kis körön belül,
csak engem tükrözöl, s ha hátralépek,
bús arcod a víz tükörén elül.

Az életed optikai csalódás:
lazán széthulló, tűnő, gyatra képek.
Értelmük nincs. Vannak, de a Való más.

1930

IRRATIONALE

Mint egy kötél, mely elszakadt,
mint egy edény, mely elhasadt,
mint egy óra, amely lejárt,
mint egy vándor, aki megállt,

mint egy őrült, ki észet s hitet
egyetlen szóba sűrített,
mint egy halott, kit még gyötör
a süket és vak sírgödör,

mint egy isten, ki önmagát
megunva, hasztalan teremtett
a sárból embert, csak saját
sárcát tükrözi az ember.

1930

IDEGEN TÜNDÉR

Járom az ősvilág ijesztő maradékát,
az ingoványt. Vigyázva lépek. Körülöttem
mesés sárkányok korcsai vartyognak: békák.
Talán csak álmodom. Egy-egy gém tovaröppen.

Vigyázva lépkedek, mint egy idegen tündér.
Egy sündisznó kínlódva lemerül és felmerül.
Sündisznó, ártatlan kis állat, hogy kerültél
a fortyogó pokolba, ismeretlenül?

Ha nem segítek rajtad, elmerülsz, tudom,
belesüllyedsz a süppedékes ingoványba.
De én nem nyúlok a világhoz! Nem tudom,
ki csinálta, és nem tudom, miért csinálta.

1930

PERCEK

Van perc, oly könnyű, mint a név,
mit egy sírkövön olvasol;
míg mondod is, csak szádon él,
kit megnevez, már nincs sehol.

S van perc, mély, mint a felirat
ugyanazon a sírkövön,
amelyből évekig sír az
elárvult, gyászra vált öröm.

Van perc, amelybe belefér
minden perc, mely utána jó,
perc, amely több, mint egy ledér
perc, – amely maga az idő.

1930

SEGÉLYKIÁLTÁS

Az éjszakán – homályban, ködben –
segélykiáltás bűgött végig;
azt mondta: meghalok, s az éjig
vonaglott kínoktól gyötörten.

Már nem vitázott ez az árva
sikoly; nem vádolt; nem kereste,
ki volt a gyilkos. Enyhet esdve
rémítő kínját csak kitartha.

Hallottátok ezt a sikolyt,
ti s te, aki egy régi éjben
a sikoltóra rátiport?

Csak én hallottam, s én is éppen
sikongással űztem a tébolyt;
s az a jaj is talán enyém volt.

1930

VIRÁG

Virág a réten
illatozik
Isten kezében.

Ha cifra szirma
váratlanul
kacagna, sírna!

Virág a réten
se lát, se hall,
csak van kevélyen.

1930

A SZABÉDI HEGY ALATT

Bota Sándor meghala,
pedig fiatal vala;
felesége bívába
rítton-rivu utána.

Azt a falu tudhatja,
akárki megmondhatja,
úgy éltek, mint két galamb,
turbékoló két galamb.

„Mikor a nap leszállott,
galambom is elszállott;
az a nap még visszajő,
de galambom már nem jő.”

Sír az asszony: galambom,
sír a nép: szegény asszony;
csitítják, vigasztalják,
maguk sírva hallgatják.

„Házunkban a pad alatt
vadrózsahajtás fakadt;
öntözgettük, kíméltük,
örömünkre neveltük.

Örömünkre hagytuk meg,
de csak bánatomra lett;
csak magamba öntözöm,
s csak könnyekkel öntözöm.”

A szabédi temető
kicsi hegyen nagy lejtő,
de olyan szép temető
a világon nincs kettő.

Bota Sándort most viszik
oda el is temetik.
Páros csillag elszakadt,
páros ág is elhasadt.

Mikor a sírt felrakták,
Bota Sándort ott hagyták
Felesége nem hagyta,
ilyen szókkal siratta:

„A szabédi hegy alatt
szántottam egy darabot,
bevettem lenmaggal,
Sándor nevű urammal.”

1930

MINT EGY HALOTTAT

Úgy szeretlek, mint egy halottat,
akitől búcsút sem vehettünk,
kinek hírül sem adtuk: holnap
imádkozunk a lelkédért.

Jaj, szavak, amiket nem mondtam,
mert örömben elfeledtem,
jaj, pazar, pihenő karomban
elszenderedett mozdulat!

Ölő napok gondokba vernek,
s ijesztő gondjaim be meddők!
Mint egy halottat, úgy szeretlek,
oly keserűn, oly teljesen.

1930

HALOTT FIATAL LÁNY

Öreg asszonyok síró serege
zokogja: tegnap nevetett még...
Fekete lovak várják fekete
királykisasszony könnyű terhét!

Halott. Sápadt, merev és hallgatag.
Ó, fiatal lány! Nem néz rám.
Lerogyok. Késett hódolatomat
ravatalon fogadja, némán.

Utolsó mozdulata: bénaság,
utolsó szava: makacs némaság,
utolsó ígérete: mosolya,

mely megszínezi fáradt ajakát,
és az örökkévalóságon át
egy szót mond, mit híven betart: soha!

1930

NÉVTELEN

Versem a titkot fel nem oldja,
őrzi, tagadja a nevet,
feketét mond szőke helyett,
s asszony helyett leány bolondja.

Te vagy! Te vagy! Te sem tudod, ki.
Hangodat messziről lesem,
s nem próbálok szerelmesen
szép vállaidon megnyugodni.

Nem tudakolom, mit akarsz te,
bujá vágyad elaltatom,
gyümölcstelen téli napon
végződjen ez a néma harc be.

1930

RÓZSAHULLATÓ FA

Ez a rózsza sárga volt,
míg a neve rózsza volt.
Lehullt szirma, levele,
rózsafa lett a neve.

Hej, rózsza, rózsza,
rózsahullató fa!

Most a lánynak mit vigyek?
Ágon vigyek töviset?
Ha volna is, mit vigyek,
úgyse vinnék, nincs kinek.

Hej, rózsza, rózsza,
rózsahullató fa!

1934

FUTÓ NAP

Ó, nap, futó nap!
Búcsút intek
a hónek, hónak,
éveimnek,

télnek, tavasznak,
nyárnak, ősznek,
mik váltakoznak,
s elenyésznek,

és míg a pályát
róják, sebtén
detronizálják
ifjú testem.

Jaj, hogy rohan, fut
sok esztendőm!
Jaj, bronzharangjuk
kong ijesztőn!

Halotti ének
zeng, vad orkán,
a szálló évek
méla torkán.

Holtat kísérek,
s haldokolnak,
ők a kíséret,
s ők a holtak.

Új koporsónak
régi deszkát
maguk berónak:
requiescat.

Gyászdaluk lankad,
nem sikongat,
csak a harangnak
bronza kongat,

csak a Volt bronza
peng... hörög már...
Miért zokogsz? A
csend örök már.

1936

A SZABÉDI NAGYRÉTEN

Boldog vagyok kicsit,
mert kínjaim kicsik,
fut a nagyja előlem;
múltam múltó agyrém,
a szabédi Nagyrét
kapat már új erőre.
Életemet onnan
kezdem el, ahonnan
kiszülettem belőle.

Ebben a faluban
élt nagyapám, s ugyan-
ebben élt minden üke,
kik évszázadokon
által székely jogon
öröklék mindenüket
a nemességszerző
Mártontól, ki első
ízben hordta nevüket.

Apámat a szükség
az ősi örökség
eladására bírta,
vasutasnak állott,
s gyermekeit, hatot,
gimnáziumba írta,
látott bút, bajt, könnyet,
hogy nekünk a könyvet
ládaszámra szállítsa.

Hej, pogány tudomány,
keserves adomány,
belehalt egy szép húgom!
Szomorú volt, amíg
csak élt, s egy folyamig
utazott a vasúton.

Túl van a halálon,
de vajon sajnálom,
vagy irigylem? – nem tudom.

Vasúti sín mellett
jöttem idegennek
egy idegen világra,
tüzes vasúti sín
volt legelőbb kicsiny
talpam alatt a járda,
vasúti síneken
később hány idegen
messzi várost bejártam!

Hol útnak híre sincs,
vonatnak nyoma sincs,
ottan is úton lenni!
Apáddal, anyáddal
lenni, a családdal,
s mégis otthon nem lenni!
A szülőfalutól
messze, a vasúton –
a vasúton születni!

Mint aki eltévedt,
huszonkilenc évet
bolyongtam vasutakon,
alattam mindig az

ingatag vashidak
morajló folyamokon,
utak és vasak és
nyakamon van a kés –
zakatol a vonatom.

Senyvedek, sanyargok,
s nyergelek, s nyargalok,
maradásom nincs sehol,
alattam üresség,
felettem üres ég,
se mennyország, se pokol,
réveteg álmokon
rémeket álmodom –
a vonatom zakatol.

Vasra lépsz, elolvad,
kőre lépsz, leomlad,
hova lépj, ahol megállj?
Bármerre tekintek,
bódultan keringnek
a dolgok, kering a táj,
keringő félkorong,
s részeg a horizont –
a vonat rohanva száll.

Dülök, elferdülök!
ölükbe szédülök,
s vonaglón csak rohanok,
mordul a, harsan a
harsona, orgona,
hördülő kutyatorok,
ha! ha! hogy ugat a
morgó mozdonykutya –
vonítanak a vonatok!

Csikordul a vas-ín,
csupa sín, csupa kín,
csupa rímes csudarém!
Sorsom a gyorsvonat,
versem a nyersolaj,
reszketve dalolok én.
Megállni! Megszállni!
Meghálni! Megválni
tőled, gyors iramú rém!

Démoni dinamó
dongva egy dalt dalol:
másé lett a szeretőm!
Életem sín-mese,
amim van, semmi se,
mögém rohant a jövőm.
Féket a fekete
kerekek elibe!
Állj meg, gyors iramú szörny!

Álom ez, nem élet,
kedvesem másé lett,
futva temetem, hujrá,
sírt neki álom ás,
kongó vad állomás
váróterme borul rá,
sikló sín, csikordulj,
ingó híd, nyikordulj,
hulljak, haljak híd alá.

Álom ez, azonban
elalszom álmomban,
s azonnal felébredek!
Kiszalad alólam,

s nélkülem lohol a
zakatoló szörnyeteg;
se sín, se zakata,
messze gurultak a
lokomotívkerekek!

Csak csapongó dongó
dongása zsong-bong. Ó,
duruzsoló darazsak!
Hogy illan az illat,
és villan a villa,
és perzsel a nap parazsa!
Rét! Rét! Ez a Nagyrét!
Fény! Fény! Ez a napfény!
Megérkeztem már, haza.

Csupa kék, csupa zöld,
csupa ég, csupa föld,
pihesarjún pihenek,
nap csiklint: kicsi kín,
kicsiny gyermeki csíny,
kacsintok csak, s nevetek,
nevetek lihegőn,
lengnek a legelőn
légi fehér tehenek.

Rozskéve, hús, nagyok,
asszonyok úsznak ott
pirosan a rozson át,
részibe arató
három ringó hajó
töri hajló derekát,
roskadón hajlanak,
rozskévék hullanak
sorba sarlójuk nyomán.

Tengeri-tengeren
úsznak az emberek,
mint kiket ingat az ár,
meleg a, libeg a
remegő levegő,
rezeg a, reng a határ,
idd a fényt, ittasulj,
minden súly pihesúly,
súlyemelő ez a nyár!

Robban az útgöröngy:
pazar keleti gyöngy
rája száll, szitakötők,
indul egy földdarab,
könnyűdik, szárnyra kap:
repül a billegető,
indul a, mozdul a
távoli ház fala,
bomlik a szalmatető:

repül a, repül a,
repül a, repül a,
repül a gólyamadár!
Kirepül, kerepel,
békát lát, brekeke,
lecsap, és felcsípi már,
kóvályog kevélyen,
maradék fedélen
a párja komolyan vár.

Repül a csavargó
ügynök, a pillangó,
repül a sárgarigó,
repül a pántlika,

repül a, repül a
répa, retek, mogyoró!
Repül a tengelic,
repül a kedvem is,
hej, hali hó! Hali hó!

Nyikorog, s kinyílik
egy kapu: ninini,
repül a nyitott kapu!
Azon át kirepül,
rongyokban menekül,
oszlik a, fozlik a bú,
körös-körül derül
az ég alja, örül
a föld, a szülőfalu!

Ebben a faluban
nem születtem ugyan,
szülőfalum mégis ez,
ebben a határban
búza, rozs, zab, árpa,
semmi jussom semmihez,
hanem a szarkaláb,
pipacs, búzavirág
és a szépség: enyim ez!

Most boldog vagyok itt,
mert kínjaim kicsik,
fut a nagyja előlem,
múltam múló agyrém,
a szabédi Nagyrét
kapat már új erőre,
életemet onnan
kezdem el, ahonnan
kiszülettem belőle...

Csak a kutya, láncon,
ne járna vad táncot,
mint egy veszett motolla!

Csak a kutya, későn,
ha setétedés jön,
ne vonítna, csaholna!

Csak a kutya, éjjel
– orgonáló vészjel –,
csak a kutya ne volna!

1936

A SZABÉDI ZSOLTÁR

- Gyula fiam, hallod, megyek a templomba,
seperd meg az udvart vasárnap fejibe.
- Jaj, dehogy seperem, istenfélő anyám,
még nem imádkoztam, nem is énekeltem
istenes szép zsoltárt vasárnap fejibe.
Hagyjon énekelni, nehogy elkárhozzam,
Özvegy Csécs Mártonné megfogja a seprút,
sepregeti gyorsan gizgazos udvarát.
Elsőt harangoznak ekkor a templomban.
- Énekelj csak, fiam, énekelj, hogy halljam,
nem hallottam soha zsoltárt a te szádból.
Sarkában ténfereg istentelen fia,
grimázkodik csúful, reszketteti szépen:
Tiszta udvar szép a szemnek,
úgy tetszik az Úristennek.
Seperjete, minden népek,
az Istent úgy dicséritek.
- Miféle zsoltár ez? Sohase hallottam.
Azt mondja Csécs Gyula: – A szabédi zsoltár.

Jön most Csécs Mihály is haza a mezőről,
messziről kiáltja: – Ide nézzen, anyám,
fogtam kilenc rókát egy nagy rókalyukban!
A lyukat feltúrtam, őket hazahoztam,
felnevelem téjjel, s mikor nagyra nőnek,
bőrüket lenyúrom, eladom jó pénzen.

– Gyere, Mihály fiam, megyek a templomba,
törj anyádnak egy kis tűzre való ágat.

– Igen, ha nekem is más dolgom nem volna!
Még nem imádkoztam, zsoltárt se danoltam,
ne mindig csak hajtson, istenfélő anyám,
hagyjon énekelni, nehogy elkárhozzam.
Özvegy Csécs Mártonné megfogja a fejszét,
töri az ágakat, derekát is töri.
Másodszor húzzák most a templom harangját.
– Jaj, fiam, csak hogy az Istenre is gondolsz!
Töröm én az ágat, csak fűjjad a zsoltárt.
Tűzre való fia, a másikkal együtt,
fűjja, hogy a nyaka majd megszakad belé:
 Rókafiak, nincsen apjuk,
 Isten szeme vagy on rajtuk.
 Künn a mezőn játszadoznak,
 Istenfélelemre szoknak.
– Miféle zsoltár ez? Sohase hallottam.
Azt mondja Csécs Mihály: – A szabédi zsoltár!

Jön ki Csécs Justina a belső szobából.
– Jaj, anyám, hol vagy on sok színes pántlikám?
Lábamra húztam már szép piros csizmámat,
felvettem hímmel varrt cifra rokolyámat,
ülök az ablakba legényeket várni,
legényekkel megyek vasárnap i táncba,
velük forgolódni, kedvüket elnyerni,
jaj, anyám, hol vagy on sok színes pántlikám?
– Leányom, Justina, megyek a templomba,
öntözd meg, virágom, a virágos kertet.
– Hogy is öntözhetném, az Istenért, anyám!
Még nem imádkoztam, zsoltárt se danoltam.
Meg se gondolja, csak kerget, mint egy juhót,
hagyjon énekelni, nehogy elkárhozzam.
Özvegy Csécs Mártonné fogja az öntözőt,
tarka virágait öntözi serényen.

Harmadszor húzzák már a templom harangját.

– Szívem szerint szóltál, egyetlen leányom,
jaj, csak hogy neked is kedves az imádság!
Riszálja derekát cifra Csécs Justina,
két öccse felszalad gyorsan a padlásra.

Szép a virág, ha öntözik,
szép a leány, ha öltözik,
a virág mind illatozik,
a leány mind imádkozik.

– Miféle zsoltár ez? Sohase hallottam.
Azt mondja Justina: – A szabédi zsoltár!

Gyula, Mihály, ketten, a padláson fogják,
Krisztus rossz keresztjét a gonoszok hozzák.
Az apjuk, amíg élt, faragómester volt,
fából hármas útra sok Krisztust faragott,
szépen kifaragta, maga nem imádta,
jámbor románoknak jó pénzen eladta.
Egyik fa-Krisztusnak letört a fél arca,
faragatlan hagyta, a padlásra vitte.
Gyula, Mihály mostan a felemás képet
jámbor édesanyjuk csúfjára lehozták.
Ottan körülállják, Justinával hárman,
alázatos képpel az együgyű szobrot.
Özveggy Csécs Mártonné jámboran hallgatja,
gyermekai fújják a szabédi zsoltárt.

Az Úristen mindig jó volt,
de mihozzánk a legjobb volt;
adott kincset vagy nem másnak,
adta nekünk az anyánkat.

Töröli a szemét köténye sarkába,
úgy sír, mint az eső, özveggy Csécs Mártonné.
Odamegyén hozzá a nagyobbik fia,

simogatja szépen, lassú szóval mondja:

– Menjen a templomba, lelkem édesanyám,
hármat harangoztak, be is húzták immár.

– Ma bizony nem megyek, fiam, a templomba,
ilyen szívem szerint sose imádkoztam.

Köszönöm, fiaim, neked is, leányom, –
jaj, milyen szép zsoltár a szabédi zsoltár!

1936

A SZŰZ

Kerti padon mellettem ült a szűz,
számon, pillangóként, mosoly pihent,
huszonegy éves voltam, és a szűz
kezéhez nyúltam, amely ott pihent
pillangóként, nyugtalanul, a szűz
ölében, ki a kerti padon ült.

Kezéhez nyúltam, másfelé tekintve,
vak kézzel nyúltam kis kezéhez, így
lázadó szemem megbékítve szinte,
hogy a kezemre ne legyen irigy,
e vak kezemre, mely utat veszítve,
lám, meg-megáll. Ne állj meg, kéz, eridj!

S egybekulcsoltuk ikerkezeinket.
Ó, reszkető, vak s vad ikerkezek,
mik eggyékapcsoljátok testeinket,
mint egy fogaskerekű szerkezet,
ne vigyetek a kísértetbe minket,
ó, reszkető, vak s vad ikerkezek!

Kezéhez nyúltam; jéghideg szél indult,
a nap sötét lett, elhervadt a kert,
a számról egy pillangó útnak indult,
s mégis maradt, csak a két szárnya vert
vadul, hiába; szép hímpora mind hullt,
s nyálamba rossz, keserű ízt kevert.

És láttam őt. Mint egy iszonyú kéjlány
jelent meg, mint egy ledér nő, akit
otromba férfi ölel kanapéján,
buja kezekkel magához szorít,
a vad küzdelmet vállán kezdi, némán...
láttam kedvesem buja csókjait!

Vállán indul a kéz, s remegő ujja
kúszik a ruhák labirintusán
utat keresve, és újra meg újra
kedvre kap a hosszúra nyúlt tusán,
s nem nyugszik, míg a védett mellig bújva,
nem pihen annak vérbő, friss húsán.

Térdén láttam az otromba kezét
matatni, de a térdet cserbenhagyja,
hogy új tért nyerjen a térdek felett,
melyek most meglazultak pillanatra,
s feljebb küldték a kedves követet,
hogy elvigye a buja hírt...

Kerti padon mellettem ült a szűz,
kezéhez nyúltam, másfelé tekintve,
s egybekulcsoltuk ikerkezeinket,
kezéhez nyúltam, jéghideg szél indult,
a nap sötét lett, elhervadt a kert,
s a számról egy pillangó útnak indult.

1936

KELEN PÉTER

(Verses novella)

1936

Kelen Péter huszonnyolc éves
volt és magántisztviselő.
Orcája piros, válla széles,
megjelenése megnyerő.
Inkább hallgató, mint beszéd.
Szorgalmas, jó munkaerő:
 korán bemegy a hivatalba,
 jól kiüli magát. Gőzhangya.

„Barátom, szaporítani
kellene magát” – mondta gyakran
hivataltársa, Glück Jani.
Ilyenkor Péterünk zavartan
legyintett: „Mondjon valami
újabbat, vén javíthatatlan.”
 Glück kitart, mint a gépzene:
 szaporítani kellene.

Mert Kelen mindenféleképpen
a Tökéletesség maga:
még kártya nem volt a kezében;
undorítja a bor szaga;
cigaretttára életében
egyszer gyújtott; azóta, ha
 dohányost lát, beszédre csábul
 – nagy szó! – a nikotin káráról.

Takarékos. Könyvet vezet
minden baniról, minden lejről;
sokból sokat, de keveset
megspórol a legkevesebből;
számára legfőbb élvezet
lemondani egy élvezetről,
 mert pénzt takarít meg vele.
 Szaporítani kellene.

Elmebeli állapotáról
a már említett Glück Jani
„Valami mindig lesz magából
– gyakran el szokta mondani –,
valami mindig lesz magából,
de sohasem lesz valaki.”
 Elég okos, hogy ez ne sértse,
 mert nem elég okos, hogy értse.

Az Olvasó bocsássa meg,
hogy ízlésünk ilyen sekélyes.
Mi egy szürke történetet
adunk elé, melyben regényes
esemény sorok nincsenek.
Mesénk hőse is közönséges
 kis hivatalnok. Tíz betű
 jellemzi jól: középszerű.

Szeretjük, ami nagy. De jobban
azt, ami ritka. Márpedig
napjainkban minden bokorban
egy-egy zseni fenekedik;
száján világmegváltó program
kellőtőzik (nem kelletik).
 Manap a középszerű ritka.
 Választásunknak ez a titka.

Száz erdélyi ifjú közül
Kelen Péter az az egyetlen,
kit jóvátehetetlenül
szerveznek kilencvenkilencen.
Őt intik egyre: „tömörülj!”,
és az a „megszervezhetetlen
magyar tömeg” is ő, akit
a szervezők tömege szid.

Mert ő, valóban, a közélet
területén nem ácsorog.
Kerüli a heves beszédet,
mely vitás pont körül forog.
„Tervgazdaság” vagy „fajelmélet” –
számára idegen dolog.
Sohasem sikerül meggyőződnöd
ezt a magánakvaló önzőt.

Az ő élete zárt falak
mögött zajlik le. Nincs barátja,
ki előtt néha hallgatag
lelkének titkait kitarja.
Unalmas, mint a sivatag,
kínzón hat vidám társaságra;
kérlelhetetlenül komor,
mint egy bronzba öntött szobor.

De Vitecséknél minden héten
egyszer, vasárnap, megjelen.
Ilyenkor csodálatosképpen
beszédessé válik Kelen.
Amit egy hétig bensejében
őrzött, azt, mintha hirtelen
megunta volna, szerteszórja.
Van ottan három hallgatója.

Az első: Vitecs Bertalan,
szorgalmatos, derék pékmester;
megdolgozott alaposan,
míg csak meggazdagodott egyszer.
Illendő tekintélye van,
mit megpótol hatalmas testtel.
De pótolhatja bármivel,
Vitecsnéét nem éri fel.

Ő a második hallgatója
Kelen Péter vasárnapi
ömlengésének. Hébe-hóba
tudniillik, mikor neki
nincs saját mondanivalója.
Ha van, akkor hallgat Peti,
mintha figyelne. Valójában
némán gyönyörködik Zsuzsában.

Vitecs Zsuzsa a harmadik
hallgatója Kelen Péternek.
Természeténél fogva víg
leányka, akit úgy nevelnek,
mint egy kisasszonyt. Karjait
keresztbe fonja, úgy figyelget
nagy komolyan, míg végül is
felnevet. Nevetése friss.

Egy kissé kiszámíthatatlan,
de nem kiállhatatlan ő,
legfeljebb néha állhatatlan,
mint minden ilyen csitri nő,
és mindig ellenállhatatlan,
ha duzzogó, ha nevető.
Már kitalálni nem nehéz lesz,
Péterünk mért járt Vitecsékhez.

Szereti a leányt. Mikor
még gyermek volt az, már szerette,
s azóta, mint a régi bor,
érvén, erősödött szerelme.
Nem is titok már; érti jól
mindenki, mért derül a kedve,
 ha Zsuzsa közelébe lép.
 (Léphetne kissé közelebb!)

Zsuzsa serényen bátorítja
a szerelmes szívű Kelent;
néha rózsakertjükbe hívja
megvárni, míg a nap lement.
Sétáikon múlt sétáikra
emlékeznek. Mindent jelent
 Kelen számára egynéhány szó,
 mit nem is sajnál a leányzó.

Még nem jutottak el pedig
a kifejezett vallomásig.
Valószínűleg mindegyik
azt várja, hogy kezdje a másik.
Péter csak nem merészkedik,
pedig oly egyszerűnek látszik:
 Ah, úgy fáj a szívem, Zsuzsa,
 kérem, nem lenne orvosa?

Zsuzsa már évek óta készül
amaz igenre, de Peti
mindig elmegy eredmény nélkül.
Vitecsné Zsuzsát sűrgeti:
„Mikor kér ez meg feleségül?”
„Úgy látszik, nem sürgős neki
– legyint Zsuzsa –, s én utóvégre
mégsem ülhetek az ölébe.”

Vitecsné dohog, háborog,
forr belül, mint a fiatal bor;
nem tetszik neki a dolog,
„Hát mit gondol ez a kalandor,
hogy majd várakoztatni fog,
amíg megun, s továbbmegy akkor?

Megállj, fickó, legközelebb
komolyan beszélek veled!”

Legközelebb... Bennünket főként
– kimondjuk – az a cél vezet,
hogy híven elmondjuk, mi történt
Vitecséknél legközelebb.
Senki sem kényszerített. Önként
vállaltuk ezt a szerepet.

Te is, Olvasó, önmagadra
vess majd, ha most nem hagyod abba.

A nap már fenekedve süt,
ereje azonban erőtlen,
az úttestekre mindenütt
halott levél halomlik rőten,
sírnak az őszi hegedűk,
ökörnyál leng a levegőben,
és a leveses fazekak
levébe legyek hullanak.

Halál bélyegével repülnek
az elmúló napok tova,
elrepülnek, megsemmisülnek,
nem fordulnak vissza soha.
Kép jelenik meg Péterünknek:
lány integet. Ő az! Zsuzsa!
Felhőként foszlik éggé, kékké,
megfoghatatlan semmiséggé.

Rohanj, ahogy a kép rohan,
rohanó képek szeretője!
Mert csak félig van, ami van,
s csak lehet, ami nincs belőle;
s elvész, ami van, ha ugyan
nem teszed, ami nincs. (Előre!)

Kicsípi magát hirtelen,
s Vitecsékhez rohan Kelen.

Útközben azon töpreng váltig,
hogyan állít a házba be,
hogyan mondja el, mire vágyik,
hogyan mondják: már ideje!
Mért halogatta ily sokáig,
nem érti most már maga se,
hisz érzi, veszi bizonyosra:
szerelmét Zsuzsa viszonozza.

Mondjuk, így is történhetik
(ugyanaz ezerféleképpen):
Belép: „Csókolom a kezit,
nagyságos asszony.” „Vártuk éppen,
kedves fiam.” Zsuzsa benyit:
„Péter!” S elpirul örömében.
Péter – csak egy péter neve,
de többet mond a hang heve.

A néven nevezett nevére
névvel felelne, így: „Zsuzsa!
– s hangjában hév felel a hévre –
találja ki, mi az oka,
hogyan felöltöztem feketébe?”
„Jaj, nem találom ki soha!”
„Hm – szól ő majd, kicsit habozván –,
nem jönne feleségül hozzám?”

Ráint a lány, hogy ő igen,
s Vitecsné áldást rebeg rájuk,
miközben ünnepélyesen
hosszú csókban forr össze szájuk.
Mindezt, persze, csupán Kelen
képzelte így. Mi nem találjuk
helyesnek ezt a csupa-szív
megoldást. Nagyon is naiv.

Az „író” cím oly író-t illet,
kinek hőse boldogtalan,
meglestük ezt a törvényt hírhedt
regényírók munkáiban,
A komoly irodalmi szintet
megóvjuk tehát gondosan,
s Péter életét irodalmi
szempontok fogják felkavarni.

Ahogy az ajtón benyitott,
már érezte, valami baj van.
Élénk zenebona van ott.
Előrelép, köszön is halkán.
Csak a pék felel: „Jó napot.”
Zsuzsa s Vitecsné a zshivajban
észre sem veszik, hogy bejött.
Valaki megelőzte őt.

Valaki, egy vékonyka, cingár
legény, harsányan magyaráz,
füstöt okád, karokat himbál,
röhög, hogy dül össze a ház,
feláll, leül, utána mingyár
újra feláll, és hadonász,
ugrál, fecseg, s ilyeneket mond:
„Ez kérem, irodalmi szempont.”

Péter nem látta még sosem
Vitecséknél ezt az emberkét,
mert Vitecséknél rendszeren
ritka esemény volt a vendég.
Bransbelit nem hívtak, hiszen
az „iparost” ők megvetették,
az „úri” családok pedig:
bennük a „péket” kerülik.

Ha úri vendégük jön, ritkán,
van a családban nagy öröm!
Túltesznek (mint a jó tanítvány)
az előkelő körökön.
Kivált Vitecsné, elhajtván
a sulykot, szörnyen tűzbe jön,
s finomkodva törí a nyelvet:
hímtehenet mond ököre helyett.

Jelenleg azonban az új
fiú viszi a szót rogyásig.
Zsuzsa s Vitecsné pazarul
mulatnak rajta (Vitecs ásít).
„Jujj, be szellemes, Patik úr!
– hangoztatja Vitecsné váltig. –
Zsuzsám rajong a szellemes
emberekért. Na, ne neved!”

Péter ezalatt, elvonulva
a pékkel, meghányja-veti
a helyzetet újra meg újra.
A lány – úgy érzi – kell neki..
Bertalan a magáét fújja:
„Abesszínia kell neki!”
Az magát, ez az olaszt érti,
s megérti egymást a két férfi.

Vitecsné most észbe kap: „Ó!...
Kelen úr, az uram barátja –
Patik Aladár úr, író!”
Nejét a pék megkorrigálja:
„Erdélyi fiatal író!”
„Mindegy – szól Vitecsné megbántva,
s Patik felé fordul –, igaz?”
Vitecs morog: „Nem mindegy az.”

Eleven író, szemtől szembe,
nem látott Péterünk soha;
csak könyvek címlapján kiszedve
olvasta: írta Jósika,
vagy: Jókai, s a többi rendre,
kiket tanít az iskola,
s kikről pontosan tudta egykor,
hogyan meghaltak ekkor meg ekkor.

Most – hogy megvalljuk igazán –
csodálattal tekint Patikra,
mint akinek a homlokán
tündöklök az isteni szikra.
Még magára is büszke tán,
hogyan beszélhet Patikkal, mintha
visszaragyogna rá is a
másikra költött glória.

Így gyakran önző hiúságunk
másban magának hízeleg.
Előbb azt mondjuk: jó barátunk,
majd barátunkat zseninek
magasztaljuk – félig reánk jut
a neki járó tisztelet! –,
s magunk sem gyanítjuk, hogy főként
magunknak gyújtottuk a tömjént.

Patik rávereget Kelen
vállára, s már kész a barátság.
„Apám, maga tetszik nekem
– s előragad egy aktatáskát –,
mit, maga... szervusz, öregem,
legyünk jóba, a kutyafáját!
Tüstént dedikálom neked
a legújabb regényemet!”

S aktatáskája potrohából
a könyvet húzogatja már,
belevési a ceruzát jól:
Kelen Péternek, Aladár.
„Olcson számítom igazán – szól –,
hatvan lej, önköltségi ár.
Ráfizetek. Hiába, bennem
nincs egy csöppnyi üzleti szellem.”

Vitecsné boldogan sikít:
„Jujj, be közvetlen, drága ember!”
Kelen aggódik egy kicsit:
nem sérti meg kilencven lejjel
a közvetlen, drága zsenit?
Hanem az figyelmet se szentel
a pénznek. Hja, ha valaki
író, nem lehet anyagi!

S ezzel arra a napra véget
ért a Péternek szánt szerep.
Átengedik neki a péket
s az abesszin hadszínteret,
hogy azt apróra beszéljék meg.
Patik Zsuzsával enyeleg,
s Vitecsné biztatja újólag:
„Zsuzsám imádja az írókat!

Ha Péter néha közbeszól,
Zsuzsa elnéz, mint aki ráunt,
s háttal fordul, hogy értse jól:
no, itt a hátam, diskuráljunk.
A pék se lát, se hall, papol:
„Kérem, az olasz jó barátunk...”
Péter ide-oda figyel,
és nincs tisztában semmivel.

Közben a délután öregszik,
uzsonnára terít Zsuzsa.
Neszét veszi Péter, igyekszik
búcsúzni, hogy ő megy haza;
azonnal marasztalni kezdik
Patikot, hogy ugyan hova
készül (pedig dehogyis készül),
maradjon. Marad is szó nélkül.

Péter azonban elköszön,
bár aztán marasztalják őt is,
mikor kilép a küszöbön,
hogy ugyan, csak nem készülődik,
maradjon. De ő: „Köszönöm,
dolgom van” – így mentetegetőzik,
leplezve bánatát, nehogy
megbántsa őket valahogy.

„Öregem – szól utána könnyed
szóval a maradé titán –,
legalább ne hagyd itt a könyved,
ha már megvetted.” A vidám
hangra vidám hangot erőltet:
„Ez felül áll minden vitán,
enyém, viszem.” (A könyv azonban
el fog merülni a Szamosban.)

Elmegy. Barangol a hamar
megfeketedő szürkületben.
Lába alatt száraz avar
zizzen az októberi csendben.
Szél iramodik, s port kavar.
A szeme védekezve rebben,
s rebeg még, – elkésett pedig:
pilláira már könny szökik.

Latolja szomorán a dolgot.
Vajon mivel vétett nekik,
hogymindenki oly hideg volt ott?
Méri szavait, tetteit:
rosszul semmit nem tett, nem mondott;
nyilván csak rosszul létezik,
s nem az, mit tán visszára tett ő,
sem szava – maga volt nem tetsző.

Hazamegy. S újra visszatér
a szokott útra, Vitecséig,
mint gazdátlan maradt szekér,
mit lova búsán hazatérít.
Megfordul. Orcája fehér,
s míg fordul, majdnem elalél itt.
Lelkében rettentő tusa
folyik. Zsuzsa! Zsuzsa! Zsuzsa!

Így bolyong este nyolcig, három
órán keresztül, céltalan.
Váratlanul valaki vállon
üti most barátságosan.
Hátranéz, s Patik Aladáron
akad meg a szeme. „Fiam
– üvölt vígan a zseniális
ifjú –, hát találkozunk máris!”

Azonnal Kelenbe karol,
s vonszolja, cipeli magával:
„Gyerünk valahová, ahol
jó italt mérnek, muzsikával!”
Péter hasztalanul farol,
hogyan megy, mégis megy – ez rávall
Patikkal szemben, hogyha az
lobogó láng, ő lány viasz.

„Mondhatom, ügyesen faképnél
hagytad a bé famíliát?
Nem is csodálom, hogy a péknét
nem bírod, hanem Zsuzsikát...
Apám, az aztán a fehérség!
Igyunk rá – kurjogat –, vivát!”
Péter iszik „egészségére”,
bár így valami nincs ínyére.

„Dögöljek meg, ha valaha
pipáltam ilyen nagyarányú
heccet: ez a vén satrafa
szerelmes belém, mint az ágyú!
Ejnye, ejnye, öreg kofa,
ha nem vigyázok, még alám bú...
Hanem a lány, az már igen!
Igyunk rá!” Nem iszik Kelen.

„Jöttem, láttam, győztem, akárcsak
Napóleon – iszik Ali. –
Elsóztam két regényt... bocsánat,
te voltál az egyik pali,
bezártam... s még invitáltak,
hogyan legyen gyakori
vendégük. Micsoda felhajtás!
Igyunk a hólyagokra, pajtás!”

„S a leány! Mindennel felér
az a leány, csak annyit mondok!
Micsoda finom hófehér
váll, micsoda ruganyos combok,
micsoda mell! Pezseg a vér
az emberben, ha csak rá gondol.
S hogy csókol! Pajtás, szédülök...”
– dadogja, mint egy szélütött.

S újra iszik. Kelen is szédül,
mint egy omladozó torony,
de majd felugrik, s esze nélkül
vágja a hengegőt pofon.
Az sírva pohara mellé dül:
„Rokon, ne bánts, kedves rokon...”
Sajnálja is már az egészséget,
látva, hogy új barátja részeg.

Hallgatja még egy darabig,
hogyan: „A dicső naturalizmust
magasztalom! – sírja Patik. –
Én kellek vezetőnek, hisz most
a Polgár – úgymond – álmodik
édes szüzekről, mint a friss must,
míg a Való forr, mint a bor,
s minden ideált elsodor.

Nem érti a zavart beszédet,
fizet, s eltávozik Kelen.
Egyfelé indul, másfelé megy.
Sötét utcákon, tereken
kóvályog, mint gazdát cserélt eb,
mely új helyén még idegen.
„Elveszett.” Összeszorul ökle.
„Örökre – suttog –, mindörökre.”

Falevelet sodor a szél –
orcájára tapad ökörnyál –
ég alján a hold útra kél –
megindulnak a dolgok. Ő áll.
Őszi hegedűhúr zenél:
minden elmúlik. Fehérlő váll,
 másnak megcsillanó csoda!
 „Soha nekem – suttog –, soha.”

Agyában gond torlódik gondra;
egyik a másikba akad,
s marad bevégezetlen, csonka,
mint egy eltépett filmszalag.
Gyötrődve halmozza halomra
Zsuzsa ellen a vádakát,
 s ahogy gyűl oka gyűlöletre,
 úgy nő megtámadott szerelme.

Mint aki roppant vízbe hull,
s kábultan süllyed le fenéig
– nem eleven test: durva súly –,
de lenn, élettelenül félig,
rúg, feszül öntudatlanul,
míg felnyomul a víz színéig;
 így Péter, nem is tudva tán,
 kopog Vitecsék ajtaján.

„Szabad.” Benyit. „Tudtam, hogy eljön!
Vártuk. De mért és hova ment?”
– fogadja Vitecsné enyelgőn
a bámuló, zavart Kelent.
Sötéten rajzó barna felhőn
rést üt a nap és feldereng.
 „Megyek, beküldöm Zsuzsikát. Félt,
 hogy nem jön vissza, s... sír magáért.”

Szíven üti – s nem fáj – a szó;
olyan az egész, mint egy álom,
pedig – karjába csíp – való;
(bár én kitalálnak találom).
Minden jó, ha a vége jó;
de Olvasó, van addig három
 strófa, míg véget ér e kis
 mese (s vele türelmed is).

Zsuzsa pirulva jön be, ajkán
csilingel a Péter neve,
azé, aki csak ül, lehajtván
fejét, és néz a semmibe.
„Péter, valami baja van tán?
– kérdi puhán, mint a pihe. –
 Mi bántja, szóljon, én is tudjam.”
 Péter panasza most kibuggyan.

„Az én szándékom tiszta volt...
én nem ismertem soha lányt még...
a tűz, melyet maga csiholt
lelkemben, oltártűz gyanánt ég...”
„Igen, szándéka tiszta volt
– szólt a leány –, de nem volt szándék.
 Csókot nem akart – súgja halk
 szemrehányással –, mit akart?”

„Feleségül akartam venni”
– nyögi Péter. – „Itt a kezem,
én kész vagyok magához menni
– biztatja Zsuzsa kedvesen. –
És most mi baja van még?” „Semmi!
Boldog vagyok – rebeg Kelen.
 Vitecsné ajtót nyit reájok:
 „Gyermekeim, áldásom rátok!”

DÉLIA

(drámai költemény)

1936

DRAMATIS PERSONAE :

DÉLIA, libertina

ALBIUS TIBULLUS, a költő

RUFUS, Délia férje

LYDUS, idéetlen rabszolga

KAPUS

Csiszolt ezüstből készült nagy állótükör előtt egy nő nézegeti magát. Szemét felváltva hol magára veti, hol a tükörré. Öltözködik. Egyelőre jóformán semmi sincs rajta, de ez a semmi vagyont ér.

Római nő, de nem abból a fajtából, amely vittával köti fel a haját, s amelyből a történelem tiszteletre méltó matrónái lesznek. Ez a nő Keleten született, valamelyik szíriai városkában vagy faluban; elárulja inkább dús és pazar, mint kifinomodott ízlése. A haja szőke ugyan, de ez a szőkeség mesterséges.

Ujjatlan tunika van rajta; egy keskeny vállpánt tartja az egészet. Hófehér vállait és mellét arannyal áttört, teljesen áttetsző asszíriai selyemkendő borítja. Az ilyenek Ceos szigetén készültek, és főként a libertinák körében örvendtek nagy kelendőségnek. Inkább láttatja, mint eltakarja a nő idomait. Homlokán csillogó drágakövek csillagserege. Csuklóin, karjain s bokáin zománccal kirakott aranykígyók fonadéka. Fülcimpáin fehér drágagyöngyből, veres korállból, zöld smaragdból és kék türkizből egybeiktatott fülönfüggők, melyekről csodálatosan finom láncocskákon apró fémgömbök lógnak. Ezekben a fémgömbökben igézet-űző papyrus-darabok rejlenek. Hajkoronáját nagy szemű aranyháló szorítja le, és egy aranyhajtű ékesíti, melynek végén leheletszerűen megfargott elefántcsont ábrázolja Venust, amint a habokból kikelt, és csuromvizes haját csavargatja.

Déliának hívják.

Háta mögött egy idétlen áll, egy nyomorék rabszolga, aki figyelmesen kíséri úrnője minden mozdulatát. Az öltözködésben van segítségére.

A nő most homlokáról lekapcsolja a drágaköves pántot, és rádől, két karját tarkója alá dugva, egy keleti szőnyeggel leterített kerevetre.

DÉLIA

Pihenjünk, Lydus. Nem fáraszt a munka?

LYDUS

Nem, úrnőm. Valóban, kész pihenés: fáradni szépséged szolgálatában.

DÉLIA

Mindig oly talpraesetten felelsz, mint egy világfi.

LYDUS

Gondosan neveltek

értékes, válogatott áruvá,
mit nem is mutogat a csöcseléknek
az okos rabszolgakereskedő.

DÉLIA

Hány éves vagy?

LYDUS

Huszonhat múltam ősszel.

DÉLIA

Tizenhatnak alig gondoltalak,
s már érett férfi vagy.

LYDUS

A bénaságom

örökifjúvá tesz.

DÉLIA

Tudsz játszani

valamely hangszerezen?

LYDUS

Kitharán.

DÉLIA

Kérlek, kísérj, míg én énekelek.

LYDUS

(Előveszi a kithárát, s kíséri Déliát.)

DÉLIA

(Énekel.)

Aluván aludtam, hát egyszer csak hallom,
az én szerelmesem zörget az ajtómon.
Zörget az ajtómon, szól is a nyílásán:
„Nyisd meg az ajtódat, én gyönyörű mátkám!
Hajam az éccaka harmatától nedves,
fejem az éccaka fellegitől terhes.”
„Levetett ruhámat hogy öltsem magamra?
Mosott lábaimat hogy keverjem porba?”
Az én szerelmesem utolsót zörgetett,
az én piros arcom csak elfehéredett.
Szaladtam, nyitottam az ajtót előtte;
félrefordult ő már, elment a setétbe.
Az én fehér orcám szűrt viasszá sárgult,
az én fehér kedvem feketére fordult.

Én is kiszaladtam, futottam utána,
én is kiáltottam a nevét, hiába.
Falu őrizői így kaptak meg engem,
falu őrizői, jaj, megverték engem.
Megfogtak, eladtak örökös rabságra;
fogja meg az isten rettenetes átka!

KAPUS

(Jön.)

Úrnóm!

DÉLIA

Nos?

KAPUS

Lovag Albius Tibullus.

(El.)

DÉLIA

(Feláll.)

TIBULLUS

(Beront.)

Itthon vagyok! Megjöttem, Déliám!
Édes Déliám, nálad vagyok újra!
Mily lassan telt nélküled az idő,
mintha évszázad lett volna a perc, és
mily gyorsan foszlik még emléke is
füstté, álommá, semmivé melletted!
Hadd csókoljalak, hadd öleljelek,
hadd feledjem a hosszú napokat, míg
azt hittem, csak álom vagy, édesem! *(Csók.)*
Ó, Délia, hányszor jutott eszembe...
– de várj csak, más jutott eszembe most:

az, hogy semmi se jut eszembe addig,
míg nem csókollak újra meg! *(Csók.)* – Tehát
Féáciában, hova Messalával
érkeztem s haddal s egészségesen,
s ahol had nélkül és Messala nélkül
orv láz marasztott engem egyedül,
hányzor jutottál, Déliám, eszembe!
Oly élesen álltál szemem előtt,
mint most itt... várj, egy csók legyen a próba,
hogy nem vagy most is pusztá jelenés! *(Csók.)*
Csak álmkép, csak híg levegő voltál,
de én igazán láttalak; az arc
nem volt való, de látásom való volt.
Sírtál, Déliám; s mintha az idő
megállt volna búcsúnk pillanatában,
s mintha Rómát nem hagytam volna el,
zokogva kértél: Jaj, ne menj, Tibullus!
Nem volt való hang, de a fájdalom,
mit e nem-való hang keltett, való volt.
Hogy bántam akkor, Déliám, miért
nem maradhatok marasztó szavadra!
Halál környékezett; sírverset is
írtam síromra: „Itt nyugszik Tibullus,
kit elragadott kegyetlen halál,
míg szárazon és tengeren követte
Messalát.” Azonban nem a halál
bántott, a halhatatlan istenekre!
hanem, hogy csókod nélkül pusztulok.
Illő, hogy mi a haldoklót illette,
az élő azt busásan kapja meg! *(Csók.)*
Így zsákmány nélkül jöttem, a betegség
ellopta tőlem, ami még nem is
volt az enyém, de ami az enyém volt,
téged meghagyott, édes Déliám.

Ott is te voltál az eszembe, itt is;
de csak kétszer ismétlem az egyet,
hisz ott is az volt a gondolatom, hogy
itt is te léssz első gondolatom.
Alig érkeztem Rómába, anyámat
s testvéreimet mellőzve, itt vagyok.
Nem vagy testvérem, több vagy, mint testvérem,
nem vagy anyám se, több vagy, mint anyám,
együttvéve testvéreimet s anyámat,
több vagy, mint ők ketten, te egyedül.
De csókjukat miattad nélkülöztem,
s ezt megfizetni te vagy köteles! *(Csók.)*
Itt vagyok! Itt vagy! Így képzeltem éppen
a viszontlátás drága perceit!
Másra se gondoltam Féáciában,
csak erre. Hallgasd, meg is írtam, így:
Délia drága, maradj híven meg szűz szeretőmnek!
Félte vigyáz majd rád jó öreg édesanyád.
Lámpavilágnál esténként ő régi mesét mond,
és közben pergő orsaja egyre dagad;
jómagad is szorgalmasan égsz a munka hevében,
míg az orv álom, drága leányka, legyőz.
Ekkor, senki se fogja jelenteni, megjövök ekkor,
minthacsak álmodból isten igézne valót.
Délia édes, akárhogy léssz, fuss ekkor előmbe,
szertezilált hajjal, lábaid is csupaszon!
Rózsalovak hátán rohanó Auróra, könyörgök,
hajnali istennő, hozd e napot nekem el.
Az istennő kegyes volt Tibullushoz,
valóság lett Tibullus álma most!

DÉLIA

Kivéve egy-két mellékes körülményt.

TIBULLUS

Például?

DÉLIA

Nincs is este, nem fonunk.

TIBULLUS

Hát a fonás fonákul sült el.

DÉLIA

Aztán

nem is jöttél éppen váratlanul,
a kapus jött azzal, hogy a lovag jön.

TIBULLUS

De az, hogy nem jöttem váratlanul,
számomra mégiscsak váratlanul jött!

DÉLIA

Öreg anyám, kit úgy dicsérsz, nagyon
hiányod érzi...

TIBULLUS

Drága öregasszony!

DÉLIA

S mindegyre biztat, hogy pótoljalak
mással.

TIBULLUS

Fertelmes, undok vén szipirtyó!

DÉLIA

És... nem futottam ám eléd, lovag.

TIBULLUS

Mindegy, a vers vers; édesebb valóság
pótolja a vers gyarlóságait.

DÉLIA

Összerücskölted pántos tunikámat,
Ceos szigetén készült fátylamat,
a bal fülemről durván leharaptad
fülbevalómat, s ni! a karomon
az aranyperecet meggörbítetted...

TIBULLUS

Olcson vetted a drága örömet,
hogy karjai közé ölelt Tibullus!

DÉLIA

Te oly hevesen rohantál nekem
forró csókkal és forró öleléssel,
hogy megperzselted érzékeidet
saját lobogó lángoddal, Tibullus,
s nem érezted, hogy én hűvös vagyok.

TIBULLUS

Délia, nézz, láss! Én vagyok, Tibullus!

DÉLIA

Nem Tibullusnak szólítottalak?
Megromlottak a füleid, Tibullus?

TIBULLUS

Délia... Ki számára öltözöl?!

DÉLIA

Csak úgy magamnak. Csak úgy mulatságból
öltözködöm, lovag.

TIBULLUS

Délia, kit vársz?

DÉLIA

Miért nem kérded: vársz-e valakit?
Kit vársz? Rossz kérdés, ha egyáltalán
kérdés és nem felelet is magában.
Kit vársz? Azt jelenti: vársz valakit.

TIBULLUS

Esküszöm, vársz is! Helyesen felelt a
kérdés magának. Kit vársz, Délia?
Mit bánom én, kit?! Vársz-e valakit? De
azt ne feleld, hogy senkit, mert hazudsz!

DÉLIA

Ha parancsod szerint kell megfelelnem,
leghelyesebb, ha nem is kérdezel.
Te elhatároztad már nélkülem, hogy
mi az igaz.

TIBULLUS

Cáfolj meg, Délia!
Csekély oknak is örömmel hiszünk, ha
minden ízünkkel hinni akarunk

DÉLIA

Mercuriusra, tisztábban beszélj hát,
hogy legyen, amihez tartsam magam!
Igent óhajtasz, vagy nemet óhajtasz
a kérdésre; várok-e valakit?
S ne tiltsd a nemet, ha nemet óhajtasz,
inogva két sark, „nem, igen” között.

TIBULLUS

Ne kívánd, hogy magam súgjam füledbe
a hazugságot, s aztán elhiggyem!
Sőt, ajkadon a meztelen igazság
is kétéssé lesz, s ha te mondanád,
hogymé kétszer kétfé négy, azt is tagadnám.

DÉLIA

Igazad volna. Annál mesteribb
a hazugság, minél jobban hasonlít
a valósághoz. Tehát a meztelen
való – mert önmagához ez hasonlít
leginkább – éppen a legmesteribb
hazugság. Íme, hazudok, Tibullus:
várok valakit.

TIBULLUS

Csak abban hazudsz,
hogymé ez hazugság. Az igazat mondtad.
Csakhogymé én nem hiszem! Te, Délia,
beszélj! Már nem szeretsz?

DÉLIA

Már nem szeretlek.

TIBULLUS

Hazudsz! Mondd, megcsaltál?

DÉLIA

Megcsaltalak.

TIBULLUS

Hazudsz! Hazudsz! Figyelj csak! Mástmé szeretsz?

DÉLIA

Mást.

TIBULLUS

Hazudsz! Hazudsz! Hazudsz! Hallgass reám.
Szeretted egykor...

DÉLIA

Szerettelek egykor.

TIBULLUS

Szeretted... De jaj, még egyszer ne mondd!
Fáj múltnak hallani azt a jelenben,
ami a múltban jelen volt s jövő!
Szeretted... Az vagyok, akit szeretted,
minden ízemben ugyanaz vagyok,
akinek százszor elmondtad: szeretlek;
nekem mondtad, a fülem tanú rá,
ez a fül hallotta a szót: szeretlek!
Engem szeretsz hát most is, Délia,
hisz semmit sem változtam.

DÉLIA

(Közömbösen.)

Én változtam.

TIBULLUS

(*Haraggal.*)

Igen, te változtál, mint egy silány
utcai nő, ki minden éjjel mással
– nem eggyel, tízzel is! – szeretkezik.
Te változtál, jól mondod. Rosszul mondod!
Minél nagyobb benned a változás,
csak annál hívebb maradsz önmagadhoz,

ki a változékonyság vagy maga.
Már nem szeretsz! Mily hízelgő hazugság!
Szeretted egykor, ki már nem szeret,
de te sosem szeretted, csak hazudtad
a szerelmet... Érettem férjedet
csaltad meg, megcsalsz engemet most másért,
s felváltva ezt a játékot űzöd,
ki tudja hányal. Ó, hogy is hihettem
esküdnek, hisz esküd is hitszegés volt,
bolond férfi, ki azt hiszi, hogy meghül
a nő szerelme! Csupán kiderül – mikor
kifáradt már a nő a színlelésben –,
hogy azelőtt sem szeretted soha.
Délia, gonosz, bűnös a te véred,
annak tüze hajt egyik férfitől
a másikig, az hajtott karjaimba
is... s én azt hittem, bűnöd szerelem!

DÉLIA

(Mefogja az indulatos Tibullus kezét. Gyöngéden.)

Szeretsz, Tibullus?

TIBULLUS

(Haragjának nyoma sem marad.)

Délia, imádlak!

DÉLIA

Most is?

TIBULLUS

Most is, örökre, Délia!

DÉLIA

Hát mért beszélsz ily mérges indulattal,
ily fennhangon, mely sérti a fület?

Hol eddig drága Déliát hallottam,
mért hallok most silány utcai nőt?
Miért özönlik ajkaidról szennyes
áradatként a maró gyűlölet?

TIBULLUS

Ne bántson, kérlek. Végtelen szerelmem
szülötte ez az ádáz indulat.

DÉLIA

És még te vádolsz változékonysággal,
te, ki egyszerre szeretsz, és gyűlölsz?
Én térdepelnék előtted, Tibullus,
ha te utálnál; ha azt mondanád:
menj! – jönnék, hű kutyaként, kit gazdája
kövekkel, szitkokkal se ver haza.
Ha belém rúgnál, boldogan viselném
a sebet, hol tested testemhez ért,
s remélve, hogy szánsz szenvedésemért, mit
te okoztál, még visszatérnék, hogy
megsimogassalak. S ha mégse túrnéd,
s megütnéd simogató kezemet,
csak nyertesnek érezném a kezem, mert
rajta kezed nyomát csókolhatom.
Nyomodban volnék mindenütt, s ha mégis
megszünnétek követni, csak azért
nem követnélek, hogy utált látásom
ne bántsa szemeid. Sőt akkor is
közeledben maradnék, láthatatlan,
hogy ne láss te, s én mégis lássalak.
Ilyen bolondul élnék, szenvedéssel
lassítva, kedvedért, az elfutó
órákat, kínjaim közt boldogan, ha
szeretnélek, Tibullus.

TIBULLUS

(*Letérdel.*)

Nézz reám,

úrnőm. Legyőztél, és most felemelhetsz,
vagy eltaposhatsz tetszésed szerint.
Nézd, már parancsolok indulatomnak,
ki rosszul szolgálta szerelmemet,
megbántva téged. Azt utáld, de ezt ne.
Nyers voltam, de nem, mint hígvelejű
piperkóc, kit megsebzett hiúsága
készít tombolásra. Énbelőlem a
vadállat ordított, amelyből
kimetszik a szívet. Te mindenem
voltál nekem; ha téged elveszítek,
koldus leszek, koldusnál koldusabb,
mert vagyon nélkül, egyetlen tógában
Tibullus mégis Tibullus marad,
de nélküled Tibullus nem Tibullus,
teste-lelke úgy összeforrt veled!
Szeress, Délia, térden állva kérlek,
mindenem vedd el – ne sértsen a szó,
hiszen ha megnyerlek vagyonom árán,
hidd el, hálás leszek, mert gazdagabb –
s ha nem elég, mit magam nyújthatok, majd
rabolni tanulok a kedvedért.
Csak ne taszíts el, s nem lehet szeszélyed
olyan szeszélyes, hogy Tibullusod
ne teljesítne hű rabszolgaként.
Ha bünt kívánsz... Mondd, hogy az imperátort
meggyilkoljam, s meggyilkolom. Kívánod,
hogy barátomat, Messalát megöljem,
és megölöm, bár életemmel is
megvédeném másótól, de életemnél

és becsületemnél is többet ér
egyetlen kurta szavacskád: szeretlek.

DÉLIA

Táncolj, Tibullus.

TIBULLUS

(Felugrik.)

Még nem, asszonyom!

Nem fogsz belőlem így bolondot üzni!

DÉLIA

Kissé hamar másítod a szavad!

Imént még gyilkolni akartál értem.

TIBULLUS

Megtettem volna mindent! Nem neked –
hanem a Tibullus szerelmesének.

DÉLIA

Tudtad, hogy úgyse foglak szavadon.

TIBULLUS

Fogj szavamon hát, éppen az a vágyam!

DÉLIA

Azt mondtad, hogy megölnéd Messalát,
ki Róma dísze és neked barátod.

TIBULLUS

Meg, bár barátom s Róma dísze ő,
ha úgy kívánod. Mert úgy átíttad
magaddal minden kis pórusomat,
hogy akaratom megszűnik, mihelyt te

akarsz, s legodaadóbb jótevőmet is
megutálom, ha te nem állhatod ki.

DÉLIA

Ha hát valaki... de nem folytatom.

TIBULLUS

Mért habozol?

DÉLIA

(Szenvedélyesen.)

Ha valaki, akárki
volna, aki az én életemet
feldúlta...
(hangot vált) vagy akárhogyan megbántott
– mi asszonyok érzékenyek vagyunk –,
csekély, parányi bántásról beszélek,
mi nem is bánt, inkább bosszant csupán,
de, mondjuk, én már olyan bosszúálló
vagyok, hogy halálára szomjazom;
megölnéd őt, akárki volna?

TIBULLUS

Meg, meg,

mihelyt te halálára szomjazol,
ha szerelmedet nyerhetem cserébe!

DÉLIA

Tibullus, ha ez így van igazán,
én akkor téged szívemből... megvetlek.

TIBULLUS

Te vetsz meg?

DÉLIA

Én, de mégsem annyira,
hogy szavadon is fogjalak, Tibullus,
mert féltő, hogy szavadnak állanál...
s nem akarom, hogy a saját kutyádnál
alábbvalónak tartsalak.

TIBULLUS

Vigyázz,
miket beszélsz, hetéra, te!

DÉLIA

Vigyázok.
Ha nem vigyáznék, egyetlen szavam
különös szavakra adna jogot
annak, kit te hetérának nevezteél.
Mert azt mondhatnám: „Róma, halld meg ezt,
Tibullus, a római, egy hetéra
szeszélyéért feledte a haza
üdvét, az istenek parancsát, önnön
becsületét, s gyilkossá aljasult!”
Vigyázok, Tibullus, jobban vigyázok
becsületedre, mint magad.

TIBULLUS

Istennő!
Bocsásd meg, hogy újra bántottalak
téged, aki ha bántasz is, úgy bántasz,
hogy térden illik megköszönnöm azt!
Óhajtsd: cselekszem. Mint a nap nem áraszt
homályt, rózsza nem mérges illatot,
éppúgy, Déliám, nem lehet szeszélyed,
mely, tettere váltva, nem díszítené
végrehajtója homlokát. Mert benned

minden röpke töredék gondolat
– miket lelked lomtára rejt, salakként –,
minden parányi vágy olyan nemes,
hogy mellettük pirul maga szerelmem,
ez a legnemesebb indulatom!
De légy enyém, Délia, s mint a vad törzs,
amelybe nemes ágat oltanak,
úgy fogja lelkem is isteni lelked
gyönyörű gyümölcseit termeni!

DÉLIA

S ha akkor én azt kérdeném magamtól:
Nos, Délia, Délia kit szeret?
Azt felelhetném: senkit. Egy könnyelmű
kis nőt, vad törzsbe oltva.

TIBULLUS

Mért csúfolsz?

Ha mondtam kis könnyelmű nőt, megbántam,
s nem mondok többé kis könnyelmű nőt.

DÉLIA

Én mondanám, én: egy könnyelmű kis nőt.
Hisz az vagyok, hiába nevezel
majd hetérának, majd meg istennőnek,
nem az igazat tartva szem előtt,
hanem hogy hogyan hajlíthatsz magadhoz.
Hogyan szeressek valakit, Tibullus,
akinek kedvébe nem járhatok,
nem leshetem óhaját félsz s remény közt,
hogy eltalálom, nem találom el,
mert minden szava, szeme rebbenése
már unt óhajtasomat tükrözi?

Hát önmagam szeressem? Megöleljem
inogva reszkető árnyékomat?
Ha kis könnyelmű agyvelóm megszédül
mélység fölött ingó magaslaton,
árnyékomba kapaszkodjam talán, hogy
le ne zuhanjak? Én legyek szilárd
középpont, mikor lelkem úgy kereng az
ellentmondó vágyak hullámain,
mint egy iránytalan hajó, vitorla
nélkül, viharkorbácsolt tengeren?
Hogy szolgálj akaratomat, Tibullus,
hisz hasztalan kérded, mit akarok?
Hányszor kívántam: ez legyen! S ha az lett,
toporzékoltam: ez nem az, nem az!
Mit akarok? Hogy ne születtem volna,
s mégis legyek, vagy – megfordítva – hogy
haljak meg, de tovább is éljek, holtan;
mindent, aminek tán értelme sincs,
aminek létele is lehetetlen,
amit egy új isten ajándokul
küldene Déliának; nem tudom, mit:
egy ismeretlent, aki ismerős,
egy szeretőt, ki sose csókol szájon,
egy embert, aki isten... nem tudom!
Szó sincs rá! Csak a vágy, mely most vakon hajt
átugrani saját árnyékomat,
csak az sóhajtaná, bár sose látta
– vagy látta tán, s éppen te vagy –: ez ő!

(Merőn nézi Tibullust.)

Én félek.

TIBULLUS

Jusson az eszedbe, édes,
hányszor futottál karjaim közé,

mikor Vulcanus vakító tüzétől
ijesztőn villant és dördült az ég,
hogy aztán csókjaimtól megnyugodjál.

DÉLIA

Harpokratesztől, a karvalyfejű
gyermektől félek, aki bamba képpel
az ujját szopja, de ünnepein
istentelen tüzet gyújt a leányok
szemén, megkeményíti mellüket,
és hallgatagon jegyzi fel magának
a fékevesztett fajtalankodást,
hogy majd a sakálfejű Anubisszal
ítélkezzék a holt leányokon.
Félek, Tibullus. Nem merek akarni,
nem akarom hinni, hogy én vagyok
az, aki reszkető érzéseimnek
rút, visszatetsző parancsokat oszt;
szememnek: ide nézz, fülemnek: halld ezt,
számnak: csókolj, ujjamnak: tapogass; –
s szemem, fülem, szám, ujjam vetélkedve
hajtják végre a vad parancsokat!
Önmagamtól akarok menekülni,
önnön akaratomtól! Tán magát
Harpokrateszt szeretném szeretőmnek;
ölelése kéjét s a büntetést,
mit saját öleléséért reám szab,
örömmel túrném el, mivel saját
magam utált köréből kiragadna.
Magamtól menekülni!

TIBULLUS

Beteges,
zavart beszéd ez, helytelen, homályos,

melyből hiányzik mérték, józan ész.
A nyelv hibája szóval megnevezni
a semmit is, így létel látszatával
ruházva fel, mi voltaképpen nincs is.
Költők teremtették az istenek
sokaságát, de Jupiterre! csak név
a legtöbb isten s nem ható erő.
Hányszor nevettem, mialatt Egyiptom
borotvált fejű, barna papjai
fehér len-öltönyükbe öltözöttek
zengték a Jó Istennő himnuszát.
A láng fellobbant, megharsant a flóták
nyers toroka, megbödültek a dobok,
s a cimbalmok siket csengése közben
a szentély mélyén felcsillant Izisz
arannyal és drágakövekkel ékes
szoboralakja, jobbán sistrumot,
balján pedig füles keresztet tartva.
Oldalt lapult meg Harpokratesz is,
Anubisz is és még sok csalafinta
állatisten, kiket ravasz papok
a csőcselék számára kieszeltek.
Egyetlen istennő van igazán
uralkodó: a szép alakú Venus;
ennek parancsát hallgasd meg, s kövesd,
s az ő parancsa ez: szeresd Tibullust.

DÉLIA

Én sorra vettem az isteneket,
mikor elmentél, s aszerint ítéltam,
hogymelyikük jósolja: visszatérsz.
Naponta háromszor is kiszaladtam
a hármass-útra, hol rikkancs-gyerekek
kínálják az igazmondó planétát,

s háromszor húztam sorsot reszketőn.
Sors, jós és minden isten kedvező volt,
mert visszatérted jósolta, de
sors, jós, isten nem volt oly kedvező, hogy
megállította volna könnyeim.
Nem hittem el, hogy látlak még, Tibullus.

TIBULLUS

Most épen, jó erőben itt vagyok.

DÉLIA

Ha elpusztultál volna! Ha hajódat
széttörte volna Aeolus dühe!
Gyógyíthatatlan, halálos betegség
elhervasztotta volna testedet!
Egy párthus mérgezett nyila szemedbe
fűrődött volna!

TIBULLUS

Nézz szemembe, és
nyugodj meg, Déliám.

DÉLIA

Ki ölni indul,
magával viszi a leselkedő
halált; hol had van, változó szerencse
mindkét táborban vakon öldököl.
Ezer alakban láttalak, Tibullus,
mindennap új s mindig irtózatoss
vad látomásban.

(Eltakarja a szemét.)

TIBULLUS

Szeretet hibája
a legrosszabbat látni untalan.

DÉLIA

Fürtös fejed, mint aki haragot tart,
messziről nézte, némán, törzsedet,..
Ó, ha meghaltál volna!

TIBULLUS

Hagyd, hisz élek.

DÉLIA

Nem látott volna Róma soha gyászt,
gyászomnál fényesebbet, nagyszerűbbet.
Hogy féltem, és vártam halálodat!
Ha akkor azt kérdezted volna tőlem,
mit tégy – kimondani is borzadok –,
azt feleltem volna: halj meg, Tibullus,
hogy vad gyönyörrel meggyászoljalak!
Ontottam volna gyáva könny helyett vért,
szétmarcangolva arcom, mellemet,
egekig hatolt volna sikoltásom,
mellyel az istenektől fiatal
életed végét számon kértem volna!

TIBULLUS

Értelmetlen, torz szavaid mögött
van értelem, bár ésszel fel nem érem,
milyen rejtett, homályos célra tart.
Egy gyilkos álma nem körültekintőbb,
mint ez a látszatra zavart beszéd.

DÉLIA

Mint egy hangszer, ha húrja pattan, sértő
hangan sikolt fel, én is úgy vagyok.
Hogy értenél meg, Tibullus, hisz én sem
értem magam... Tudnál-e férfiként

ellenszegülni kusza vágyaimnak,
melyektől borzadok, mint egy anya
borzad, ha szörnyszülöttet hoz világra?
Tudnál-e nemet mondani, mikor
dühöngve követelem, hogy igent mondj?
Tudnál-e – változó szeszélyeim
között szilárdan állva – megtagadni
könyörgést és parancsot egyaránt?

TIBULLUS

Akaratodnak, hogyha úgy kívánod,
nem lesz ádzább ellensége, mint
Tibullusod.

DÉLIA

Hát csókolj meg, Tibullus.

TIBULLUS

Most megkettőzve az okoskodást
– igenre nemmel s e nemre igennel
felelve –, megcsókollak, Délia. *(Csók.)*

DÉLIA

Menj, hagyj magamra.

TIBULLUS

Nem hagylak magadra.

DÉLIA

Kérlek, eredj.

TIBULLUS

Tapodtat sem megyek.

DÉLIA

(Toppant.)

Eredj, ha mondom!... Lydus, gyér ide!
Szempilláimat illatos olajjal,
mirhával kend be a szemöldököm,
a halántékom...

LYDUS

Úrnóm, bízd Lydusra.

Ismerem a szépség fogásait,
valamint tested minden porcikáját;
tudom, mitől tágul titokzatos
tekintetűvé a setét pupilla,
a mellbimbó mitől lesz vérpiros,
s mit rejtenek e pipere-asztalkán
a domborművű, vésett ámorokkal
díszített elefántcsont-tégelyek.

DÉLIA

Eredj, Tibullus. Lydus, ide hallgass...

TIBULLUS

Ne folytasd ezt sokáig, Délia!

DÉLIA

Lydus, szép vagyok?

LYDUS

Úrnóm vagy te, úrnóm.

DÉLIA

Te, ki naponta ízről ízre látsz,
szakértő szemmel...

LYDUS

És rabszolga-szemmel.

DÉLIA

Ne ismételd! Azt mondd meg: szép vagyok?

LYDUS

Úrnóm, ha kényszerítesz megfelelni –
a szépnél is szebb vagy: tökéletes!

DÉLIA

S ha ujjad – kötelességednél fogva –
végigszalad vállamon, mellemen,
tudsz-e hideg maradni, érzéketlen?
Nem gyúlsz-e kárhozatos lángra?

LYDUS

Nem.

Rabszolga-szemmel és műértő szemmel
nézlek. Úrnóm vagy nekem s műremek.

DÉLIA

És minden asszonyt így tekintesz?

LYDUS

Így.

DÉLIA

Hát

nem csókoltál még asszonyt?

LYDUS

Nem, soha.

DÉLIA

Megtöröm gögödet, kiállhatatlan!
Ki minden asszony mellett jéghideg
tudtál maradni, vajon ölelésem

hevének ellen tudsz-e állani?
Csókolj meg, Lydus!

TIBULLUS

Délia, elég volt!

Ne bánasd meg velem imádatom,
undorral ölve el a megbocsátást,
melyre szerelmem készséggel hajolt.
Egy ronda szolgaszáj azon a szájon,
melyen Tibullusnak termett a csók!
Maga a mindenható Jupiter, ha
látná, keblébe köpne borzadón!

DÉLIA

Most észrevetted ezt a ronda szolgát,
kit eddig meg se látott úr-szemed?
A Szent úton, Castor temploma mellett,
a catastában még sok társa ül,
krétafehér a lábuk, és forognak
rabszolga-hintán, hogy kényelmesen
szemügyre vehessétek ti, ti, Róma
urai, Róma igás barmait!

(Lydushoz.)

Rabszolga, csókolj meg.

LYDUS

Úrnóm, ne tréfálj

rabszolgáddal.

TIBULLUS

Hagyd abba, Délia!

DÉLIA

Ha megcsókollak, meglásd, visszacsókolsz,
mert véred egy csókomra lánggra gyúl,

s lobogni fogsz, Lydus, te érzéketlen
szobor!

(Erőszakkal megcsókolja Lydust.)

LYDUS

(Irtózáttal.)

Ne bánts! hisz nyomorék vagyok!
Ne bántsd rossz gyermektestemet... istennő...

DÉLIA

Jaj istenem... Mit tettem?...

TIBULLUS

Förtelem!

Most fogadást teszek, hogy soha többé
nem gondolok rád vággyal, isteni
alakba öltözött parázna állat;
úgy elkerüllek, mint a döghalált,
mert ereidben vér helyett egy rothadt
mocsár fertőző, dögletes leve
szivárog; ha élém kerülsz, behunyom
a szemem, nehogy a rontó varázs,
mely benned a Rútra a Szép álarcát
tette, megrontsa ép látásomat!
Ha valamikor, akaratom ellen,
egy baligézet rabul ejtene,
s nem tudnám a szemem levenni rólad,
s e bűvöletben tán azt mondanám,
hogy: Délia, mily szép vagy! – tiszta ésszel
most minden istenre megesküszöm:
nem én leszek, ki szájamon keresztül
nyilatkozik. S ha tán azt mondanám,
hogy: Délia, szeretlek! – íme, mostan
kimondom, s a jövőben úgy legyen,

hogy valahányszor kiejtem: szeretlek,
megannyiszor utállak, úgy vegyed.

DÉLIA

Lydus, bocsáss meg. Jót akartam.

LYDUS

Úrnőm,

köszönöm. S ha nem bánt, megmondhatom,
hogy ez a nyomorék test, e törékeny
edény, mit szertezúzna férfi vágy,
ép férfilelket rejt, mely közeledben
szunnyad rettentő félsz súlya alatt,
de ha távol vagy, ép, egész alakba
öltözködik, s ez a képzelt alak
képzeletemben csak téged ölel.

(El.)

TIBULLUS

Hát nem ujjongasz, telhetetlen nőstény?
Rád vágyik ez a rút, csupasz majom,
s a kertek alján rád vágnak a roppant
buzogányú veres Priápusok.
Ilyen vetélytársak mellett remélni
nem, csupán undorodni tudhatok.

DÉLIA

Mért kínozod magad, lovag? Miért nem
állasz szavadnak, mellyel az imént
fogadtad, hogy messzire elkerülsz, mint
a döghalált? Mért nem mész?

TIBULLUS

(Tompán.)

Nem bírok!

Ellenszegül a lábam, nem akarja
agyam parancsát végrehajtani.
De ne ne vess ki, átkozott bűvésznő,
ki kárhuzatos ujjaid körül
gyűrűként forgatsz úgy, hogy borzadállyal
már-már azt várom, mikor rőfögök,
s hentergek ágyadon disznóalakban!
Ne ne vess, mert ha van is bűverőd
magad mellé láncolni, nincs hatalmad
rákényszeríteni, hogy szeresselek.
Nem tágítok mellőled; mint az árnyék,
követlek mindenütt, de ne örülj,
mert csak azért maradok közeledben,
hogy rád olvassam gyalázatodat!

DÉLIA

Tibullus, ha te a lelkembe látnál,
elborzadnál az iszonyú seben,
mely napról napra újra felszakadva,
halálosan gyötör. Ó, hát miért
nem hagytatok hazámban, Szíriában,
ahol úgy éltem, oly ártatlanul
s oly boldogan – de valóban –, ahogy ti
költők írjátok azt, mérték szerint,
hazug idilliekben s elégiákban!
Nem én jöttem ide, ti hoztatok.
Római katona, egy római tolvaj
fogott el, s kímélt, hogy több aranyért
szűzen adhasson el a fővezérnek,
sajátjaként, hadizsákmány jogán.
Gyalázz, Tibullus! Szolgálója voltam
a fővezérnek s szeretője is.
Csókolt az egyik pillanatban, és a
másikban megvert, mert rossz kedve volt.

Sose mondta, hogy szeret s hogy szeressem,
s nem tanított, hogy majd a huszadik
szeretőm mellett hűséggel kitartsak!
Mint egy állattal, úgy bánt ő velem, mint
egy rongydarabbal, mellyel arcomat
megtörölöm, és aztán elhajítom.
És aztán elhajított, mert megunt.
Mevett egy ember, s eldobott magától
egy fertőzött, parázna állatot.
Rimává tett egy római, s egy másik
római most a szememre veti,
hogy rima vagyok! Miért nem előzted
meg a rómaid és utódait?
Tudod, ki volt?

TIBULLUS
Ki volt?

DÉLIA

Nemes barátod,

Róma virága, dísze, Messala!
Én megfogadtam, hogy amit velem tett,
az életével fogja megfizetni...
Te megígérted, hogy meggyilkolod.
(Szünet.)

TIBULLUS

Azt hiszem, értelek... Hát azt kívánod
valóban, hogy megöljem Messalát?

DÉLIA

Ha megölöd, megöllek! Térden állva
könyörögtem, hogy ne taszítson el;
kezét csókoltam, csókoltam a lábát,

nyöszörögve, mint egy megvert kutya;
fenyegettem, hogy megölöm, ha eldob
magától... de ha megölöd, Tibullus,
megöllek!

TIBULLUS

Így szeretted Messalát?!

DÉLIA

Így.

TIBULLUS

Mért hazudtál nekem is szerelmet?

DÉLIA

Én önmagamnak hazudtam, lovag.
De minden szavad Messalát idézte,
mintha csak árnyéka volnál neki;
s ki által feledni akartam, éppen
az nem engedte elfelednem őt.
Eredj, ne kívánd, hogy hű legyek hozzád,
ki magaddal csalod meg magadat,
mert vetélytársad képét a szívedben
szerelmesedhez önmagad hozod...
Igazad van, egy hetéra vagyok csak...
Eredj. Mondottam: várok valakit.

TIBULLUS

Nem megyek. Én is várok valakit. Most
azt, aki hozzád jön, én fogadom!

RUFUS

(Délia férje, belép.)

Délia kérlek...

(Észreveszi Tibullust.)

Nem vagy egyedül?

DÉLIA

Itt van Tibullus.

RUFUS

Üdvöz légy, lovag.

TIBULLUS

Üdvöz légy, Rufus.

DÉLIA

Mostan érkezett meg

az ázsiai harctérről, hová
barátját, Messalát kísérte. Sajnos,
szegényt alattomos láz lepte meg,
s tétlen heverni kényszerült, míg mások
babért arattak s hírnevet.

RUFUS

S aranyt.

Legenyvesebb kalmáraink manapság
a katonák. Gyakran vezéreink
lázadást szítnak egy provinciában,
s indítanak büntető hadjáratot,
hogy okuk legyen harcra, zsarolásra.
A költőhöz – inkább, mint zsarolás –
tétlenség illik.

DÉLIA

Azt mondja Tibullus,

– kit emésztő láz akadályozott
kalmárrá vedleni át katonából –,
hogy még egy ázsiai szigeten

küzdött a kórral, gyakran járt eszében
vendégszerető házunk és magunk.
Gondolom, Rufus, illik megköszönnöd.

RUFUS

Köszönöm is, tiszta szívből, lovag!

DÉLIA

És Rufus, azt is mondja még Tibullus,
hogy első gondja, mihelyt partra szállt
Itáliában, ismét csak mi voltunk.
Anyját, testvérhúgát se látta még,
se senki mást, úgy sietett tehozzád.

RUFUS

Énhozzám!

DÉLIA

Illik megköszönnöd ezt.

RUFUS

Lovag, ha a vonzalmat vonzalommal,
barátságot barátsággal lehet
visszafizetni, nyerhetsz a cserén csak,
mert Tibullus úgy nem szeretheti
Rufust, mint Rufus szereti Tibullust,
hisz Tibullusnak semmi oka nincs
a kopaszodó vén Rufust szeretni.

TIBULLUS

S neked, engem szeretni, van okod?

RUFUS

Az kérdi ezt, ki testvérhúgát, anyját
feledve, előbb engem üdvözölt?

Minél méltatlanabb vagyok, Tibullus,
szeretetedre, annál több okom
van ritka kincséért megbecsülni ezt a
nagylelkű, oktalan ragaszkodást.

TIBULLUS

Vigyázz, Rufus, ne csaljon meg bizalmad.

RUFUS

Mivel bizalmam rád támaszkodik
– ki óvsz: vigyázzak! –, bizalmam se csal meg.

TIBULLUS

Rufus, te vén vagy, mondtad az imént...

RUFUS

És kopaszodó, ha még nem feledted.

TIBULLUS

És ifjú asszonyod van.

RUFUS

Délia.

TIBULLUS

Mint barát szólok mostan a barátához,
s mint fővárosi a vidékihez,
kit – Rufus, ez te vagy – meglelt korában
költöztetett Rómába nőszeszély.
Én itt születtem Rómában, itt nőttem
férfivá; mint magam, úgy ismerem
a Város minden porcikáját. Álnok,
mint Athéné, de túltesz mesterén;

hiszen ez a tanítvány büszkesége!
Ígába hajtott Róma fegyvere
minden népet; töméntelen hajóval
árad naponta partjainkra a
világ minden aranya és ezüstje.
Mint aki jóllakott, s még enni kér,
és undokan inkább száján ürül ki,
csakhogya ehessen: éppúgy Róma is,
ez a falánk és telhetetlen város,
kincset kincsekre halmoz szüntelen,
s mert józanul ennyi kinccsel nem élhet,
hát minden józan mértéken nevet,
s ocsmány kéjekben tobzódik dühöngve!
Inkább halálra fertőzi magát,
csakhogya minden aranyát fitogtassa,
ahogy szokták buja úrgazdagok,
fölényt majmolva híg pöffeszkedéssel.
Ígába törve mást, önnön fejét
idegen bűnök igájába hajtja,
mert úgy véli, ez a győző joga.
Haldoklik itt a régi tisztas erkölcs,
mit épen őriz, óv még a Vidék.
Semmi sem szent a kéjvágyó Rómának.
Hány férj hiszi, hogy felesége van,
holott gyöngyökbe, selymekbe bújtatva
csak barátainak tart szeretőt!
A barátság is álarc, mely alatt
egy csaló hahotáz elégedetten,
ki asszonyod erényét lopja meg.
Kedvem volna, mivel kedvellek, Rufus,
s mivel bizalmas oly határtalan,
rád kiáltani: Óvakodjál, Rufus,
mindenkitől óvakodj, tőlem is!

DÉLIA

Ha Rufust félrevezetni akarnám,
azt mondanám magam is: „Óvakodj
Tibullustól!” – s míg rád ügyelne, borral
s vetőkockával fogva le időd,
magam az igazival szórakoznám.

TIBULLUS

Mondom, Rufus, ne bízzál senkiben,
mindenkitől óvakodj, tőlem is!

RUFUS

Hát ilyen nyelvet használ a csalárdság?
Gyilkos így gyilkol? Tolvaj így oroz?
Kéjenc így védi, óvja-e a férjet,
akinek feleségét öleli?

TIBULLUS

Így, így, szakasztott így, Herkules uccse!
Tán azt hiszed, eléd jó nyíltan, így:
Rufus, a feleséged énvelem hál.
Sőt inkább minden istenre megesküszik,
hogy feleséged hóerényű, tiszta,
s hogy ő, a barátod, barátod ám,
ki semmi kincsért meg nem csalna téged.

RUFUS

Ha senkiben, benned megbízhatok;
minden szavad, mit magad ellen ejtesz,
azt hírlí: különb vagy a többinél.

TIBULLUS

Csak annyiban vagyok különb, hogy nyíltan
elárulom, hogy nem vagyok különb.

DÉLIA

Azt értse Rufus ebből a beszédből,
hogy velem minden kéjenc alhatik
egy ágyban, téged is közéjük értve?!

TIBULLUS

Csak általában szoltam, Délia,
anélkül, hogy téged megsértenélek.

DÉLIA

Mondd hát Rufusnak, magyarázatul,
hogy felesége hóerényű, tiszta,
s te, a barátja, barátja vagy ám,
ki Rufust semmi kincsért meg nem csalnád!

RUFUS

Nem, Délia, komoly baráti szót
így zokon venni nem szabad. Tibullus
– engem óva – bizonynyal téged óv,
s így zokszó helyett inkább köszönettel
tartozol. De Tibullus, mondhatom,
ha feleségem mellé őrt fogadnék
– nem fogadok, csak éppen felteszem –,
mindenesetre téged fogadnálak.

TIBULLUS

Sőt magad járj utána akkor is,
mikor velem beszél! Ha bízol bennem,
kit Róma szült, és ugyanaz nevelt,
minden kalandor meglopja bizalmad.
Hány férjet csaltam én meg – pirulok
bevallani, s csak makacsságod készrt rá –,
holott egyik sem volt nálad vakabb,
vagy ostobább – s te nem vagy, Rufus, sem vak,

sem ostoba –, de ha csalni akar
a pezsgő vér, a szemed előtt csal meg,
anélkül, hogy szándékát sejtened.
Mi okod volna bennem bízni, Rufus?
Ne bízz, mert félek, ha én elnyerem
bizalmadat baráti szavaimmal,
majd más is elnyeri ugyanolyan
baráti szókkal. Tőlem is tarts, Rufus!
Akárki jó hozzád látogatóba,
Róma utcáin keresztülhalad,
s magával hozza a romlás csíráit.
Azt mondanám, hozz törvényt, hogy aki
– merő véletlenségből – Déliával
akárhol is szembetalálkozik,
álljon meg az, rögtön forduljon vissza,
vagy térjen mellékútra, mert csak így
venné elejét minden gyanúnak. De,
ha ezt nem, annyit mégis megtehetsz,
hogy küszöbödön férfit át nem engedsz
még akkor sem, ha púpos, sánta, vak!

DÉLIA

Jobban féltesz, Tibullus, mint a férjem.
Úgy beszélsz, mint egy féltékeny lovag,
kinek egy asszony kiadta az útját,
és most így áll bosszút az asszonyon.

TIBULLUS

De éppen így, Délia, feltehetnéd,
hogy az a lovag, akit említesz,
kinek, mint mondod, kiadták az útját,
az életénél is jobban szeret,
s a bűntől, a romlástól akar óvni!

DÉLIA

Feltevésre feleljen feltevés.
Én azt mondanám a tanácsadónak:
Ha neked volnék – nem neked, lovag,
hanem a feltételezett lovagnak –,
ha neked volnék, módját ejteném,
hogy elbúcsúzzam Rufustól örökre.

RUFUS

Ne vedd zokon, nagy tréfamester ez.

TIBULLUS

Tréfára tréfa: távozom valóban.
Jó erőt, Rufus.

RUFUS

(Csodálkozva.)
Jó erőt, lovag.

TIBULLUS

Jó erőt, Délia.

DÉLIA

Jó erőt, Tibullus.

TIBULLUS

(El.)

RUFUS

Nem kellett volna itt marasztanom
vacsorára?

DÉLIA

Nem, Rufus. Mielőtt te
bejöttél volna, megmondtam neki,
veled akarom tölteni az estét.

RUFUS

Délia, köszönöm! Boldoggá tettél!

DÉLIA

Azonban, Rufus, úgy fáj a fejem,
hogy mégis arra kérlek, hagyj magamra.

RUFUS

(Halkan.)

Ha így akarod, így lesz, Délia.

(Indul.)

DÉLIA

(Utána szól.)

És küldd be Lydust!

RUFUS

Jó. Ajtód előtt sír.

(Függöny)

MAGYAR POLGÁRLEÁNY ANYJA
ÚRI ŐSÖKRŐL EMLÉKEZIK
Regényrészlet

Nagyapám Tordán postamester
lett egy polgárleány miatt,
kit úgy hívtak, hogy Szabó Eszter.
Szép leány volt, sok úrfiak

bomlottak érte, ő azonban
csak nagyapámat szereti.
De nagyapám csak nagy titokban
tehetette a szépet neki,

mert dédapám rangbéliekkel
házasítaná a fiát...
– Hajnalka tágra nyílt szemekkel
hallgatja a históriát.

Dédapám, hékás, a vén Osváth
hét falu földesura volt!
Még ma is látható Kolozsvárt
egy százesztendőös kapubolt

felett, terméskőbe faragva
– éppen ő faragtatta tán –
címere: rajzó méhkast tart a
fél lábon álló pelikán.

Elég az hozzá, hogy még ő se
tudhatta számát, se szerét,
annyi volt aranya s ezüstje:
két vagy három szekérderék.

Asztalánál nemes leányok
szolgáltak s nemes úrfiak,
nem fizetésért, de csupán, hogy
úri módot tanuljanak.

Gondolhatod, nagyapám bezzeg
válogathatott volna mind
csupa kontesszek, baronesszek
közül, kénye-kedve szerint,

de ő Szabó Esztert szerette,
az egyszerű polgárleányt...
– Hajnalka valósággal nyelte
a szép családi hagyományt.

Hát persze dédapámnak végül
fülébe juttatták fia
dolgát, s ennek haladék nélkül
Bécsbe kellett utaznia,

ahol szintén virult a rajzó
kasos féllábú pelikán,
mert dédapám kisöccse – nagy szó! –
Bécsben volt gárdakapitány.

A jövődöbéli Osváthné
elvesztette a vőlegényt;
sajnálta sok irigy barátné
kajánul Esztikét szegényt.

„Lám, lám – mondják –, lám, nem megmondtam?
Mind ilyenek az úrfiak!
Szégyen!” – sipognak, s alattomban
örülnek a szégyen miatt.

Nagyapám hát oda volt Bécsben,
mikor megkérték Esztikét,
s ez a nagy kétségbeesésben
el is ígérte a kezét.

Már esküvőre mennek. Rejti
könnyeit Eszter, s oly vidám,
hogy csudájában majd elejti
rajzó kasát a pelikán,

mikor előtte elvonulnak
a nagytemplomba, hova már
begyűlt a fél város tanúnak,
szőcs, szabó, varga, ács, tímár.

A sok barátné újra sápad,
és kékül-zöldül irigyen,
midőn talpig fehérben, sápadt
orcával Eszter megjelen,

mert elcsitul, majd felmorajlik
láttán az a tengernyi nép,
s a zúgásból tisztán kihallik
a suttogás: gyönyörű szép!

Szebben ragyogott örömében
még a fénnel sütő nap is,
meg-megakadt a szent beszédben
maga az eskető pap is,

úgy tündökölt a bús menyasszony
mosolyba ölte néma kint...
– Beléremeg Hajnalka, s titkon
az állótükörbe tekint.

Mikor a pap kezébe vette
a vőlegény s Eszter kezét,
oly csend lett, hogy abban a csendben
meghallhatták a légy nesztét.

Hát hékám, nem a légy zúgását
hallották, hanem lópaták
tompá, dübörgő robogását,
egy hatlovas hintó zaját.

Megállt a hintó, s mint a gránát
pattant le nagyapám, s a nép
ámulat verte sorfalán át
az oltár elejébe lép,

karjába kapja a megingott
menyasszonyt, viszi... s hat lova
nagyapámat, Esztert, a hintót
villámként röpíti tova!

Bizony, Tordáig vágatott a
hat ló hegyen és völgyön át;
persze, dédapám kitagadta
Szabó Eszterért a fiát.

Így lett nagyapám postamester
Tordán egy polgárlány miatt...
– Hajnalka könnyezni se restell,
örömében sírva fakad.

1936

MEGHALNI MÁRIS

Ha meg lehetne rövidítenem
az időt, mi még hátra van! Hisz annyi
csillag ragyog az égen – jaj, ha nem
kellene mindegyiknek nevet adni!

Ha át lehetne vágtatni vakon
az egymást lassan váltó éjszakákon,
s halálhoz jusst nem gyilkos kínokon
szerezni, nem elherdált ifjúságon!
Ma este elaludni, s reggelig

végére járni harminc-negyven évnek,
álmot se látva közben – s még alig
virrad, s meghalni máris, mint a vének.

Néhány komoly utolsó perc elég
volna: megáldani szeretteinket,
s megbocsátni, nem tudva voltaképp,
kiket bántottunk, s kik bántottak minket.

1938

FONÁK VILÁG

Közeledik, úgy látszik, a világ,
melyről az evangéliumok írnak,
fonák világ, amelyben boldogok
a szegények, s boldogok, akik sírnak.

Ők, a szegények, nem tudják bizony,
hogy közeledik már az ő világuk,
ők, a szegények, boldogtalanok,
mert szegények, s sírásra áll a szájuk.

De nézd a dúsakat! A sok ravasz
bankárt, papot, előrelátó költőt!
Már irigylük a nyomorultakat,
irigylük a jövőendő emberöltőt.

S hogy vénségükről gondoskodjanak:
ha eddig ezek vagyonát orozták,
most, mit ők okoztak, a szenvedést
a nincstelenekkel szépen megosztják.

Cikket írnak a népről, költeményt
a rongyosokról, mezítlábasokról,
égő haraggal a homlokukon
emlékeznek meg úri tolvajokról.

Sőt, hogy érdemük teljesebb legyen,
a jajt saját jajukként ontja szájuk:
rongyokban járunk – sírnak –, éhesen
kelünk fel... jöjjön el a mi országunk!

E megváltozni nem tudó lopók
azoktól, kiknek mindenét ellopták,
most már a semmit, orv kezük nyomát,
az örült reményt – gazul visszalopják.

1939

AZ EGÉSZET AKARTAM

Hasonlatos az életem azéhoz,
ki egy mezőn kincset találni vélt,
s hogy a magáévá tehesse, mindent,
amije csak volt, elkótyavetyélt;
megutálván, féláron tékozolta
marháját, földjét, házát, a vagyont,
hogy a kincses mező tulajdonában
megsokszorozva láthassa viszont.
S mikor a mezőt háromszoros áron
eladta neki a mezők ura,
hiába ásta reggeltől napestig:
meddő méhében nem volt kincs soha.
Fedetlen fővel jár-kél birtokán most
a magát megcsalt földesúr, konok
tekintettel kémelve mezejét, mit
buján felvernek átkozott gyomok.

Harminchárom lázadó év során
gőgösen megvettem én a részek
apró-cseprő, unott értékeit;
az egészét akartam, az egészét!
A percekkel mért keresztény időt,
mit kezdet s vég határol, kárhozatnak
ítéltem: egy tökéletes világ
egyből születik, nem kell oda hat nap.
Ezért dobtam el magamtól vakon
mindent, amit a perc kínált, a véges:
eltörtem a tegnap istápjait

büszkén: számomra a ma elégséges!
Teherként hánytam el a félsikert,
balsikernél is kevesebbre tartva,
s mindennap koldusként indultam el
világhódító nagyszerű kalandra.

Utáltam a pillangót, kis szárnyas
életéhez hernyóként gyűjt erőt,
az ifjú embert, aki csúszva-mászva
hajbókol hatalmasságok előtt,
s kegyekből sző magának tisztos aggkort,
mikor előtte fognak hajlani
új pillangójelöltek, a jövőndő
hernyólelkű várományosai.
Pökedelem ily áron nyerni! S már nem
a sok csúszkálva-mászva törtetőt
utáltam, hanem megutáltam minden
ilyen alantas áron nyerhető,
s ha néha ingyen adták, undorodva
vettem vissza, mintha sérelem
ért volna, nehogy megfertőzze tisztább
zsákmány reményében vont fegyverem.

Háborított a nap járása is:
nyugatnak indul, és keleten kél fel!
Ki tudja, milyen görbe utakon
vált irányt, elvet alattomos éjjel.
És körülöttem a sanda napot
másolta mind, hátat fordítva büszkén
a zsíros koncnak, – hogy a kedvező
pillanatban rácsapjon keselyűként.
Köntörfarol bizony a becstelen
világ, s aki ma mézesmázos képpel
bókol feléd, holnapra kelve már

feléd mered a bectelen felével.
Búgj a gyalázatosba! Most! Ne várd,
míg visszájára fordul, és elárul;
tagadd meg a világot, még mikor
jót, szépet, igazat mutat csalárdul.

Megtagadtam a világot, s magamba
fordultam... átkozott, bolond csere!
A jó arcát legalább mutató rossz
helyett a rondaság nyílt tengere
tajtétkzik bennem epesárgán, bűnök,
melyeknek neve sincs, indulatok,
melyek szunnyadnak, magukat utálván,
mint életüket az öngyilkosok.
Szép harminchárom évemért cserébe
nyertem egy lelket, amely öregebb,
mint az ember; amely nem is beszél még,
csak éjsötéten vakkan, mint az eb.
Akkor megvolt ez már, mikor még semmi
hegyek nem voltak, sem ég, se föld,
s azóta is megvan, – mert a teremtő
csak teremtett kezdetben, és nem ölt.

1940

CARMEN LUGUBRE

Még meg se haltál, s máris gyászolom
szemed tüzét, mely fényesen lobog ma,
de majd kilobban, mint a gyertyaláng,
amelyre gyorsan ráfúj, álmosan már
s aludni vágyva, éji olvasó.

Akkor szemedből nem marad egyéb, mint
ami nem is szem volt, csak csontkeret,
csak koponyává hervadó fejedben
két mély üreg, szám szerint megosztolt,
végek közé határolt, barna semmi!

Akkor, mely előbb fényes lakomák
színhelye volt, e két lyuk katakomba
gyanánt borul majd ájtatos nyüvek
feje fölé, kiket böjtre szorít a
pazar, falánk gyomor bűnbánata.

S ha ez a nyű nem, fia belepusztul!
Ki megszületett, haljon is meg az,
s halott kezével fejtse le magáról
a húst, s a hússal húsa kínjait,
mit rátukmált a természet szeszélye.

Haljak meg én, s a tékozló nyüvek
nyűjjék szét testemet, s szívják magukba
a halhatatlan kint, melynek csupán
edénye voltam, melyet üzenetként
adunk át, szerveseknek szervesek.

De, édesem, szépséged mért mulandó?
Mért rabja romló húsnak az öröm,
mit én, ki önmagamnak kínja voltam,
benned találtam, ki nem én: te vagy,
nekem te érthetetlenül öröm vagy.

Mosolygásod mért bővül két ajak
mozdulatlanul bomló vonalává
(útban megállva mintegy, s állva is
útban, mint aki igazán megáll, és
alatta elkering a földgolyó)?

Hangod mért hangzik el? Az édes hang, mely
most nem mint hang hangzik, de mint személy.
Te hangzol el, ha sírba süllyedsz némán!
S a dallamot felváltó néma csend
egy árván maradt nyelvtani személy: én.

Ó jaj, miért tapadtam a múltó
dolgozokhoz, a testhez, és a személyhez?
Elmúlnak, és elmúlik velük
– mint napfény híján fakuló levélzöld –
a tévedésből született öröm.

Már most meghalt az, ami meg fog halni,
ami nem lesz, az nincs is igazán,
a boldogság, mit én, mulandó, benned,
mulandóban találtam, tévedés –
„futó felhőnek árnya a folyón” volt.

Még meg se haltál, s máris gyászolom
szemed tüzét, mely fényesen lobog ma,
de majd kilobban, mint a lámpaláng,
amelyre gyorsan ráfúj, álmosan már
s aludni vágyva, éji olvasó.

1940

TILALOM

Szeretlek; de mit érsz egy szörnyeteg szerelmével, ki tilt, hol követelni volna joga? Mit érsz egy nagybeteg, magányra kárhozott lélek szerelmi vallomásával? Baj számodra is félénk szerelmem rettentő igénye, mely valótlant lát a valóban is, melynek a lehetetlen léte kéne.

Kívánom, hogy szeress, de a gyanú hajszálfokával mérem fel szerelmed, hogy szem, fül, elme mind legyen tanú: nem kívánságom szülte e szerelmet. Ha mosolyomra visszamosolyogsz, én eltorzítom ajkamat mogorván, s vádolva leslek: most zokogni fogsz, holott én azt akarom, mosolyogj rám.

Egy ronda koldus, kinek kosz s fekély rútitja testét, ajkával, mely habzik, eléri, míg előtted sír, s remél, hogy szánod őt, hogy két szemed patakzik; egy rabló, melyet leginkább szeretsz, leparancsolja füledről a gyöngyöt, kést villant, és övé a karperec, mely addig hófehér csuklódon csüngött. Kérés vagy parancs, ezerféleképp használva, színre szerelmet csikarhat;

én rabló s koldus nem vagyok: se szép,
se rút szóval megnyerni nem akarlak.
A szó, mely kedvem tölti (mert a vágy
szó által teljesül), a tiszta szándék
útjába áll, s általa lesz silány
jobbágyszolgálat a szabad ajándék.

Ha hívlak: jöjj – már elkéstem. Nem így,
nem hívásra jön-e a színes önérdék?
Vágyó szemrebbenésemnek ne higgy;
ha láttad már, s még követed: nem érted.
Ha teremtőként szólhatnék: legyen –
mi más volnék, mint örült, kinek álma
valóság? De bármily való legyen,
számára csak saját hagymázás álma.

Szerelmed nélkül meghalok, s ezért
szeress, de ne azért, mert én kívánom!
Szeress, de ne szeress a kedvemért,
ne légy valóból gonosz, balga álom;
úgy légy enyém, hogy maradj magadé,
vív vágyammal, őt teljesítve, harcot,
ne válj ölelésemben semmivé,
melynek csak én kölcsönzők emberarcot.

Téged szeretlek: te magad szeress!
Ha észrevenném egy mozdulatodban,
hogy hunyt szememben szándékot keressz,
s kiolvasnád, mit rejtve rejtek ottan,
és titkomat valóra váltanád,
hogy kedvemet töltsd, – nyomorult kezemmel
elűznék, mint egy veszett kutyát.
Mít érsz, mit érsz ezzel a szerelemmel?

1940

TELEHOLD

Saját magánál kétszer volt nagyobb,
saját vérénél hétszer pirosabb
a napkeleten naplenyugtakor
éj s dél között támadó telihold.
Ókertben, telihold iránt tekergő
ösvényen mentem, esteli tekergő,
a vérben ázó telihold felé;
sajnálni mertem, mert hisz biztosan bús,
ha úgy kanyargat, ím, maga felé,
hogy lábam versláb, utam kusza jambus,
s némaságom zengő vers leszén,
és jaj, mitévő lesz a szép eszem?

(Ne járjatok a holddal! Mámoros
útján hány irtatlan tájra lökött!
Olyan udvarban voltam udvaros,
kertje káprázat, a kapuja köd;
voltam öregebb az öregapámnál
és gyermekebb, mint ki ma született,
s kerestem szót, melyet az Al-Dunánál
vesztett el, ki már meg se született.
Ne járjatok a teliholddal! Újhold
idején gondosan aludjatok!
Okuljatok példámon, ha már úgy volt
megírva, hogy én belepusztulok.)

A régi kertben volt egy kerti pad,
tekintetem, vesztémre, ráesett,
fáradt voltam, húzott a kerti pad,
hogy megpihenjek rajt egy keveset;
a padtól három lépésre lehettem,
mikor túl rajta ugyanannyira
megjelent tizenöt éves szerelmem,
a hasonlíthatatlan Elvira.
Egyszerre érkeztünk a kerti padhoz,
és összemosolyogtunk, mint mikor
először érkeztünk a kerti padhoz;
jaj, visszajött a boldog ifjúkor!
Ha elvesztettél, kedves, megkerültem
jaj, megkerült az elveszett idő!
Csak mosolyogtam, és a padra ültem,
csak mosolygott, s a padra ült a nő,
csak mosolyogtunk, és a kerti pad
széttört alkotó darabjaira,
mi a földre zuhantunk, én riadt
kezekkel megragadtam Elvira
kezét, karját, a vállát, a fejét,
pompás teste a kezeim között
bomlott száz apró részecskére szét,
hullámként, mely sziklába ütközött.
Sokáig néztem még ott a padot,
vagy, pontosabban szólva, a nyomát,
mint aki elrontotta a padot,
s egyúttal elrontotta Elvirát.

1940

MEGVÁLTOZOL

Megváltozol. Sem eskü nem segít,
sem eskünél erősebb akarat.
Megcsalsz csalatlan, meg, ha meg se csalsz,
hű lelkeddel a gaz idő csalat.

Tegnap szerettél: ma még azt hiszed,
szeretsz; holnap hazudnod kellene
ezt a szerelmet. Kedves, ne hazudj,
túrd az időt, ne harcolj ellene.

Törvény alá születünk. Szeghadj
fehér lesz, sima arcod durva ránc
töri fel. Ha szerelmed kialudt,
legalább színes szavakkal ne bánts.

Nem kérkedem, hogy én halálomig
szeretlek. Félve árulom csak el
ezt a makacs szerelmet, mely a rend
gyalázata, melyet takarni kell.

1940

NÁSZ

Leszállott a nyoszolyáról,
a híres hitvesi ágyról,
s akit vakon csókolt, leste,
hogy pihen a gyenge teste.

Haja szertehull a párnán,
egyik karja lecsügg árván,
két melle csak domborodik,
az ágyéka is aluszik.

Addig nézte, sírva fakadt,
keserű átokra fakadt,
minden leányt elátkozott,
kivel addig találkozott:

„Ölelkezésre szoktató,
bujálkodásra kapató,
átkozott csókra nevelő,
átkozott légy, négy szerető!

Egyiktek sose nevéssen,
másiktok sose szeressen,
harmadiktok ne foganjon,
negyediktek most meghaljon!”

Felszállott a nyoszolyára,
a híres hitvesi ágyra,
szemét sem merte behunyni,
feleségét sem csókolni.

1940

HALÁL-HÁZASÍTÓ

I

Új hold! Új király!
Házasodik a halál!
Kit akar elvenni?

Vegye el az égi holtat,
vegye el a régi holdat,
vegye el a fénytelen,
csillagtalan éjszakát,
vegye a reménytelen
szegény ember bánatát,
ha kit akar venni!

II

Új hold! Új király!
Házasodik a halál!
Hová megy lánynézni?

Menjen feneketlen kútba,
merüljön nyakig a búba,
menjen, ahol nincs is út,
menjen mennyen-poklon át
– alá is út, fel is út –,
hol kiverik a fogát,
menjen leánynézni!

III

Új hold! Új király!
Házasodik a halál!
Ki lesz a menyasszony?

Legyen, ami nem kell másnak,
legyen a fekete bánat,
az örömben az üröm,
legyen a baj, betegség,
kárvallás és káröröm,
szegénység és irigység
legyen a menyasszony!

IV

Új hold! Új király!
Házasodik a halál!
Jaj, kit ejt teherbe?

Jaj, egy meddő emberöltőt,
ejtse teherbe a költőt,
azt, ki életet ígér,
s feláldozza önmagát
a jobb jövő kedvéért; –
jaj, magát, csak magát
ne ejtse teherbe!

1940

VÁLASSZ

Int a pillanat, ez a zsarnok:
kettőből egyet kell akarnod?
Húznád, halasztanád a választ,
ő követel: azonnal válassz!

Kétarcú pillanatok szörnyű
sodra örvénylik, mint a gyűrű;
készületlen és akaratlan
választanod kell szakadatlan.

Hiába szólalsz, lázadozván:
menj, pillanat, mi közöm hozzád?
Fenyegetéssel hal meg ajkán:
megtagadtál; emlékezz majd rám!

Vagy szólsz mohón: kettőből kettőt,
add hát, akarom mind a kettőt!
Kétes kincsét már eltemette,
s: egyet se kapsz! – felel nevetve.

Adj időt, szólsz, a jót akarnám...
Máris ellök magától durván,
s helyette az elsónél szörnyebb
pillanat kérdőjele görbed.

Egyet, azonnal: kemény törvény.
Forog az idő, mint az örvény,
s behunyt szemekkel, tántorogva
mi válogatunk hatra-vakra.

Majd a nagy pillanat, a végső,
kinyitja a szemünket, későn,
s mit vakon vállaltunk, s nem értve,
kegyetlen megszámlaltat érte.

Kérjétek az Irgalmazótól,
válassza meg rosszat a jótól,
gyűjtson világot a szívünkben,
tudni a jót még életünkben.

1940

ÁRVA CSILLAG

Árva csillag tündöklük a
hegytől három arasznyira.
Se a földön, se az égen,
lebeg átkozott közében.

Piros sugarakat rezget:
izzó haragjában reszket.
Nézem ezt a bús csillagot,
értem ezt a búbánatot.

Úgy születtem, mint e csillag,
se polgárnak, se parasztnak,
a föld színén, az ég alján,
kettő között megakadván.

Két világ közt harmadiknak
lettem tűzben égő csillag,
a magam törvényén élő,
magamat emésztő költő.

Költő, egyszerre nem s igen,
mindenütt honos s idegen,
mindenkivel egyes, de más,
kettő és mégis felemás.

Általúton, se itt, se ott,
nézem az árva csillagot.
Haragosan tündöklük az
ég alján. Én, én vagyok az.

1940

ELSZAKADT A HANG A FÉNYTŐL

Favágók az erdőszélen
fát hasítgatnak serényen;
a sok fejsze szaporán sújt,
ide hallik csattanásuk.

Nézd, a fejsze villanása
kialudt, hogy szem ne lássa;
hang csattan most a kemény tőn –
elszakadt a hang a fénytől.

Elszakadt a hang a fénytől,
mint öreg szív a reménytől,
mint leány édesanyjától,
mint fiú édesapjától.

Bitang hang, átabotába
botorkál a fény nyomába,
szegény csatavesztett rokkant,
követi a fényt a vak hang.

Mint a dörgés a villámot,
mint a bűnt a késő bánat,
mint ki most jön, azt, ki elment,
mint késett nász a szerelmet.

Nem is fejszecsattogás ez,
meg-megcsukló zokogás ez;
így sírnak, akik csúfságnak
megnyerik, mit már utálnak.

1940

IDILL

Mária az udvaron
csirkét boncol, és dalol,
szertehatol szűz hangja:
„Vessen fel a tűz lángja...”

Anyja tesz-vesz a házban,
mosolyodik magában:
„Énekelj csak, énekelj!”
Hallja lánya, s így felel:

„Jaj anyám, három napig
éneklek napszállatig,
negyednap elhallgatok,
éjfél után meghalok.”

1940

KISZÁRADT RÓZSAFÁK KÖZT

Kiszáradt rózsafák közt indulunk
andalogni,
kiszáradt rózsafák közt nem merünk
kezet fogni,
reszket szívünk, ugratja félelem
és a szégyen,
tilalomfácska áll a tövisek
védelmében.

A rozsdás írást lassan betűzöm:
Tilos...
Az arcod, mint a festett porcelán,
piros.
Mit szégyellsz, asszony? Nem szerelmedet,
hanem
a csókot, mit elvársz tőlem, ha kell,
ha nem.

1940

Mint egy egér, mely körül tévedésből
macskának születik a fecske is,
nyávogva repdes a levegőégben,
s visszanyávog a fülemile is,
sőt a kenyér is, melybe belerágna,
farkat csóvál, prüszköl, és talpra áll,
s a lik, amelybe riadtan iramlik,
szegény egérre dorombolva vár,

így futok én is a tűzből a vízbe,
s a vízből ismét tűzbe rohanok,
de sunyi macskaként keringnek egyre
fejemben a gonosz gondolatok.
Hogy üzzem őket el? Hisz ők szalasztnak,
mint egy féleszű örült egeret,
s hova szaladjak előlük, ha őket
szabadítja rám minden szegelet?

Szemet hunynék előttük, elaludnám, –
felver szülöttjük, az iszonyú hang,
az istenes kongást-bongást felejtő,
dörgő, dübörgő sok bolond harang;
átfűrnám a fülem is, hogy ne halljam,
hogy vak legyek és boldogan süket,
de póre bőröm akkor is érezné
pokolbeli sistergő tűzüket.

Ki üldöz így, ily konokul kitartón?
Az ember az! Az ősi ellen az!

Hogy menthetném meg magam e világban,
melyben én vagyok egyedül igaz?
Magamnak én (s magadnak te, ki én vagy
magadnak), én volnék a menedék,
de nem lelhetek sehol önmagamra,
mert körülvesz az ember, a szemét.

Csalók, lopók, nyomók, uralkodásra
áhítózó nyomorult koldusok
maguk közé bűnösnek kényszerítnek,
ki egymagamban büntelen vagyok.
Szemem héját ujjukkal feltámasztják,
hogy lássam s nézzem őket szüntelen,
fülembé hangerősítőt szerelnek,
hogy harsogjon benne e fürtelem.

Marnak, ütnek (mert tudnom kell, ha egymást
bután marják, s kegyetlenül ütik!);
köztük élek, s végig kell élnem köztük
minden vérlázítóan emberit;
nem hagynak egyedül egy pillanatra,
hogy megmenthessem jussomat: magam;
fényt lát, ki fényre lát, s ki büzhödt
mocsárban jár, bűzt érez csakugyan.

Lassanként eltűnök már, elenyészek,
s ha marnak, már a maró száj leszek,
s érzem nemcsak a marás kínját, érzem
a vérben tobzódó élvezetet;
sőt, ha halálra sebeznek, a sebnek
már örülök, mint a gyilkos maga; –
a pillanat, melyben meghalok, így lesz
emberré válásom pillanata.

1940

EGY SZÖRNYETEGGEL JÁTSZOM

Egy szörnyeteggel játszom, egy szelíd
szörnyeteg játszik velem mostanában,
játszadozunk estétől reggelig,
ha megsimogat, reng belé a hátam.

Kacagva szeret, és én borzadón
szeretem ezt a nagy hatalmú asszonyt,
ölelésére vérem hull, s fakón
rimámkodom, hogy több vért ne fakasszon.

Vastérde közt törik a derekam;
hagynám én szívesen ezt a szerelmet!
Megalázottan s mégis boldogan
lélegzem fel, ha néha rám un, s elvet.

Ám újra megfog; a nyakam ropog,
ha ráfeszül tíz rettenetes ujja.
Megtörtént már, hogy megölt. De legott
feltámasztott, hogy megölhessen újra.

1940

KÜLÖN KERÉK

Mikor születtem, kész volt a világ;
tudásomnak volt híja, nem az égnek,
tudatlanságom láttatott hibát
ott is, hol lelkesedtek már a vének.

Soká hitette velem valami,
hogy küldetés az én megszületésem:
az ó világon kijavítani,
ami rosszul van, vagy nincs jól egészen.

Sokáig ünnepeltem úgy magam
– táplálta büszkeségemet alázat –,
mint alkatrészt, melyre szüksége van
a mindenséget összetartó váznak.

Országokat bejártam; otthon is
– látszatra tétlen –, ott se ültem resten,
betűk világába merülve is
a helyemet, a helyemet kerestem!

Hiába. Ép, egész, tökéletes
a pokol is, a föld is és az ég is.
Hadd járjon a világ! Fölösleges
külön kerékként elkeringek én is.

1940

KÉPES BESZÉD

Legkönnyebb persze önmagamra kenni
a bajt, mely mindenüvé elkísér;
magamra hányt szidalmaimért semmi
bántódás senki részéről nem ér.
Meghasonlott magával – szól a hóhér
nyugodtan, késén látva véretem,
s nem rúg belém a buggyanó zokszóért,
melyet ajakam gyáván eltemet.

(Kinek nem inge, ne vegye magára;
ez itt csak afféle képes beszéd,
bánatos költő idétlen dagálya,
ki bizony félti is a szép eszét.
Hóhérral dolga sohase volt, kést sem
döftek hátába... tejbe-vajba se
fürösztötték bezzeg, már csak azért sem,
mert nem ment el neki a szép esze.)

1940

A LATOR ANYJA

Áll a megszorodott
anya a keresztnél,
szíve kínosan dobog,
agya alig eszmél,
tágra nyílt szemet mereszt
körül a Kopáron:
egy kereszt meg egy kereszt
meg egy kereszt, három.
Itt megáll, néz, aztán
iszonyút kiát,
harmadik keresztfán
látja a fiát.

Jaj, fiacskám! Jaj, egek!
– a kereszt alá rogy. –
Tenyeredből rút szegek
nyomán vér szivárog,
lábad fejét is kövér
szegek szegik durván,
egész tested csupa vér –
fiam vére, hullj rám!
Lábaim áraszd el,
lepd el két kezem,
négy sebért – ha az kell –
négyszer vétkezem!

Jaj, fiacskám, tolvajok
társa, útonállók

cimborája! Hol vagyok,
milyen úton állok?
Nincs nálam keservesebb
anya, latrok latra, –
meg ne moccanj! Nő a seb
minden mozdulatra.
Jaj, ne mozdulj, jaj, meg,
aludj, kedvesem,
jaj, ne mozdulj, halj meg,
fiam, csendesen.

Meg ne halj, az Istenért!
A kegyetlen Bíró
téged hányszor tetten ért,
a bűnöket író;
tagadnád vagy vallanád,
számon tartja vétked,
meg ne halj! Míg élsz, anyád
megbocsát tenéked,
mindent megbocsátok,
a rablást, a vért –
s rám szálljon az átok
bocsánatomért.

1940

SÁRKÁNYÖLŐ

Megkötötte nadrágszíját,
kézbe vette számszeríját,
sárkány ellen nagy vitézül
egy katona harcba készült.
Három nyílveszeje volt.

Hajnalosan útba kapott,
meglátja a kelő napot,
pirosan néz szembe vele,
nyilat futamít ellene.
Két nyílveszeje maradt.

Napnyugtáig billeg-ballag,
feljön a vacsoracsillag,
hunyorlását ki nem állja,
reácéloz hamarjába.
Egy nyílveszeje maradt.

Kisvártatva kél a sápadt
holdvilág is, belesápad.
Hej, holdvilág, régi bánat,
lelövöm a koronádat!
Nyílveszeje elrepült.

Rengeteg erdőn té-tova
megy az együgyű katona.
A világ ellen, jó vitéz,
sárkány ellen vajon mit érsz?
Nyílveszeje egy se volt.

Jön a sárkány, tüzet okád,
a katona nagyot kiát.
nagyot kiát a katona:
héj, vissza, héj, sárkány koma!
Nyílvesszeje egy se volt.

1940

FAKÉPŰ

Utáld a nyomorultat, aki nyög,
amíg a hasa üres, de mihelyt
megtömte, elégedetten röhög, –
utáld a semmiházi elvtelent!

Többet követelj attól, kit kövess.
Legyen erősebb, jóban s rosszban is
egykedvű, mindég következetes
magához, szilárd a bajokban is,

s ha úgy fordulna, hogy valamiképp
csak az öröme volna jó oka:
maradjon oly komor, mint egy fakép,
és oly fekete, mint az éjszaka!

1940

BÚ S FÉLELEM

Nem mostanában lettem én rossz,
inkább javultam (nem sokat:
mint ki kölcsönrel ró le régi
kölcsönt és a kamatokat);
jól fontolóra véve, gyermek-
koromban is bú s félelem
áradt szét minden porcikámban,
mint erezet a levelen.

Felejt, felejt az ember. Mégis,
eszembe jut egy s más dolog,
akkor halálos bűn, ma emlék,
melyen mindenki mosolyog.
Elmondhatom, és nem feleltet
érette királyi ügyész;
mondjátok el neki, ti kémek!
Nevetni fog csak: „a csibész!”

Jól fontolóra véve, később
börtönbe kevesebb okon
kerültem (ott se jobb egyébként
az ember, mint künn, szabadon),
de mert a gyermek – bár haramja –
a nagy haramják közt kicsi,
nagy haramja a kis haramja
bűnét csak tréfára veszi.

Bátyám nevetve csúfolt aznap
a szomszéd lánnyal, Tercsivel,
aki így meg úgy csókolózik,
és nem is kérdés, hogy kivel:
ráfogta bátyám tudniillik
(bár tévedés volt), hogy velem;
akkor az volt, ma talán inkább
fordítva lenne sérelem.

Nekiestem ököllel, ő meg
erősebb ököllel nekem,
és nemsokára ordítózva
hemperegtünk a köveken.
Csúnyán szorongatott, de kaptam
megugrani valami rést,
rohantam, s az asztalfiából
kiemeltem egy konyhakést.

Hajrá! De már a porolóval
jött anyám a hátam megett,
s elkeseredetten püfölte
a két gonoszcsont gyermeket.
Mi egy primitív haditáncot
roptunk a szoknyája körül,
s míg csépelte bennünket, mi egymást
csépeltek véghetetlenül.

Sokat javultam. Kést azóta
nem vettem kézbe, ölni kész.
Mért bélyegez mind bűnösebbnek
a királyi ügyész s az ész?

A kis fenevad büszkeséggel
töltött el apát és anyát,
s maholnap – bár sokat javultam –
már szégyellni fog a család.

Közben, igaz, felnőttem, s maguk
közé fogadtak a nagyok
(megértem harminchárom éves
fővel, hogy katona vagyok);
de, kortársaim, valljatok színt,
hát olyan óriásiak
lettünk? Hát olyan óriási
az ember egy-két ránc miatt?

Bűnös vagyok. Tudom. De mért téssz
önnön bírámnak engemet?
Még él anyám, ítéljen ő meg,
s ha elítél, fellebbezek
édesapámhoz, aki meghalt
(míg élt, a hivatalba járt,
s ha délben hazajött ebédre,
csend fogadta őt s rend, csalárd).

Nehéz a szívem. Bátyám, jösszte,
jer, verekedni jer velem.
(Bolondság: de nagyobb bolondot
tehet még a Történelem.
A jéghegyek hideg fuvalmat
küldtek. Fázom. Bú s félelem
árad szét minden porcikámban,
mint érezt a levelen.)

Jer, verekedjünk. Végy kezedbe
kést, az én kezemből valót;
megszúrhatsz, nem fáj. Nézd anyánkat!
Ragadja már a porolót,
s rohan égnek emelt kezekkel,
mint egy szent, áldott fúria:
„Ó, Fennvaló! Senkinek sincs ily
kötélre való két fia!”

1940

ÚJHOLD

Világ kezdetétől fogva
jár a föld körül forogva;
négyhetenként kerekedik,
fogytán kezdi, újra telik.

Mi van hozzá hasonlatos,
mint az újhold, csodálatos,
véges ésszel ellenkező,
önholtából keletkező?

Még csak egyet tudok olyant:
a hűtelenségben fogant
hűséget, régi kötelmet
megoldozó új szerelmet.

Harminchatodik évemben
úgy hiszek a szerelemben,
mint az örökké változó
hold járásán csodálkozó.

Meg-megújulnak a holdak,
nevetik a régi holtak:
holddal jártak, amíg éltek,
s vénségükre megvénültek,

vénségükre meg is haltak,
nem csalhattak, bátor csaltak.
Csak az higgyen az újholdnak,
aki először lát holdat!

1942

ARS POETICA

Költő lettél, Shakespeare s Petőfi társa,
ilyen nagyokkal máris egyező
a legelső nekifutamodásra
abban, hogy verset írsz, akárcsak ők.
Hogy költői pályádat versírással
kezdted, helyeslem: pompás indulás!
De ha magasra törsz, a versírással
nem érheted be, kell valami más.

Egy lépés, amely cél felé irányul,
többet ér tíznél, mely helyben topog:
sok nagy költőnek rovom fel hiányul,
hogy szilárd célt kitűzni nem tudott,
s így életét szétszórta százfelé, bár
volt benne lélek s erő nem kevés;
előtted bezzeg ott ragyog a cél már
zsenge korodban: érvényesülés.

Nem féltelek. Te biztosan eléred
a hírt s nevet, mit elérni akarsz:
készen állasz, nem rettent vissza téged
a könnyökkel vívandó hetyke harc.
Fölösleges a te szemed kinyitni!
Mindjárt megvallom nyíltan, jámborul:
azért tanítlak, mert könnyű tanítani
azt, aki tanításra nem szorul.

Aranybetűkkel áll szívednek kőből
vágott tábláján a parancsolat:
„Teljes elmédből és teljes erődből
szeresd, imádd, magasztald önmagad.”
Nem oly parancs ez, mint az a tömérdek
jelszó, melyet a változó idők
hoznak-visznek magukkal: az önérdek
parancsa ez, mely istenként örök.

Tettel kövesd e parancsot, ne szóval,
– sőt szóval ne hirdesd egyáltalán!
Hűséged hozzá még szebb, ha fennszóval
ellenkező hitet vallasz talán,
ellenkező hitet, balga korunkét,
mely a közösség elvét hirdeti,
becsmérel a szemfülest, de önként
fejet hajt – ha valóban az! – neki.

Te légy az! A fölösleges szavakról
szoktasd le nyelved, hogy félre ne lépj,
beszélj örökké a nyomorultakról,
álmodban is kiáltsd: a nép, a nép!
Kényes szó, végül háttérbe szoríthat
téged... hogy ne érjen ez a veszély,
a legfontosabbra is megtanítlak:
ne a népről szólj, nevében beszélj!

Így a szót, mit szótáradból kivetni
úgysem tudsz, mert ott ég nyelved hegyén,
és később volnál magad megöletni,
mintsem lenyelni azt, hogy: én! hogy: én!

használhatod nyugodtan, ilyenképpen:
én, a szegény nép hűséges fia –
hogy aki segíteni akar a népen,
tudja is, kihez kell fordulnia.

A nép nevében szóltak mások is már
előtted, dühös, morgó népfiak,
emlékezők a bántalomra, mit már
süketen is örökké hallanak,
vakon is látnak, némán is kiáltnak,
jobb sorsban is örökké szenvedők,
testvéreknek, apáknak és anyáknak
séreلمeit magukban viselőők,

szóltak, s szólnak még, de ezek hiába
kiáltanak, sebük tovább is ég,
ezek már nem nyugosznak, míg magába
nem fordul, s meg nem tér a föld s az ég,
ezeket nem lehet már kifizetni
pénzzel se, hírrel-névvel se soha,
örültek ők, kiket végigkövetni
vak útjukon okosnak nincs oka.

Te drága pénzen *add el*, minek árát
számodra verték magasra ezek,
add el nagyapád kárát, nyavalyáját,
a jajt, melyért nagyanyád könnyezett,
szenvédésüket dicséred, szégyenükre
légy büszke, hirdesd szolga voltukat,
fordítsd javadra, mint pocsolya tükre
a kék eget, kéklő bántalmukat.

Keletje van ma, pengő pénzt fizetnek
a százados paraszti kínokért,
add el nem-adhatódat, nemzetednek
fájdalmát, magadéként, vér a vért,
add el a népet! S végül, ha csekélyled,
mit érte fizet a fukar divat,
csald meg ravaszul a csaló vevőket,
add el az eladót is: magadat.

1943

VALÓBAN S EGÉSZEN

Akit igazán szerettem,
az is csak sírt-rítt mellettem;
kiket utána csókoltam,
azokhoz már gonosz voltam.

Ködös szemed könnytől nedves,
hiába vagy hozzám kedves,
nem kedves nekem senki se,
nem tudok én szeretni se.

A szerelmem drágaköve
csillag, melynek köd az öve;
a ködön túl csillog fennen,
de pislákol azon innen.

Keserű íze csókomnak,
tegnap este sírva mondtad,
mit szeretnél velem tenni:
meg szeretnél félig ölni.

Azt hiszed, hogy félig holtan
boldogabb lennék, mint voltam?
Azt hiszed, ha félig élek,
boldogabbá tehetnék?

Ölj meg, kedves, de merészen
ölj meg, valóban s egészen.
Nincs ínyemre a felemás
munka, a kontár gyilkolás.

Ölj meg, s testem vedd a vízbe,
vagy hullasd sötét gödörbe,
égesd meg, tipord szét rejtse el,
meg ne sirass, úgy felejtse el.

1943

ÖNÉLETRAJZ

Kilencszázhétben születtem,
május hetedikén, kedden,
éjfél után három óra
tájban, harmad kakasszóra.

Mint köntösös kisgyereket,
keresztapám ölébe vett,
de le is tett azon nyomban:
be nyálas keresztfiam van!

Később azonban módfelett
összeszedtem az eszemet,
s építettem olyan várat
szürke sárból: kővé száradt!

Hát még a jeles kenyérfa!
Fele se volt annak tréfa.
Magvát kenyérbéلبől gyúrtam,
az útfélen szerteszórtam.

Éppen hatéves lehettem,
mikor kenyérfát vettem,
azóta hatszor hat lettem,
s gyümölcséből még nem ettem.

Szél hordta el azt a magot,
mellyel szép eszem fáradott,
vagy elmosta már kikelő
félben egy országos eső.

Engem magam szél kapott fel,
Kolozsvárra az dobott el;
a kenyérfa kikelhetett,
Kolozsvárig híre veszett.

Azóta egyetlen csodát
értem még, amaz Elvirát,
kiről nemrég képet koholt
elém a vörös telihold.

Barátaim csodálkoznak,
ha helyettem gondolkoznak:
miért élek ilyen veszett,
sivár s kegyetlen életet?

Csodálkoznám én is ezen,
de én okát is ismerem;
kerülgetem, nyíltan soha
meg nem mondom, mi az oka.

Ha az okát megmondanám,
meg sem értenének talán,
de ha meg is értenének,
nem értenék, nevetnének.

Ki jártas a csillagokban,
olvassa ki sorsom onnan.
Május hetedikén, kedden,
nem jó órában születtem.

1943

EGY ASSZONYHOZ,
AKIT A FIA MEG FOG ÖLNI

Most szoptatod. S míg öledben a teste,
a vak öröme nem emlékezel,
mely őt méheddel egykor eljegyezte.
De rajt a jegy! Isten sem törli el,
hogy a világra bűnös anya hozta,
kit nem kevésbé bűnös anya szült,
gonoszt halmozva a régi gonoszra,
melyet a balog kezdet keze küld.

Ne bízz magodban jobban, mint magadban,
ki teljes bűnben fogamzottad őt,
ne bízz, vak anya, csecsemő fiadban,
hisz nem csecsemők szülnek csecsemőt.
Öledbe fűzve óvod. Azt keressed,
asszony, mi gyermekedtől téged óv.
Szereted, mert tiéd: mintsem szeressed,
irtózz tőle, hiszen tőled való.

Meg fog gyilkolni. Hiszen máris téged
pusztít a gaz. Mohón tapadva rád,
szívja szép melledből az édes mérget,
az anyatej fertőző anyagát,
mely félig sárrá változik fiadban,
és rongyaira rútan ömlik el,
de félig – csakhogy romlottabb alakban –
rútabbat: téged épít újra fel.

Ártatlanul tekint rád, de te törbe
ne essél: méhednek gyümölcse ő;
úgy nézz reá, mint amikor tükörbe
tekintesz, s ott magad villansz elő.
Ártatlan, mint a kezdet, a hiányos,
a tökéletlen, a kevés, a rész;
ártatlan – bár hasonlít az anyjához! –,
mert még nem teljes, mert még nem egész.

Gonosz lesz; máris az. Te körülötte
szolgálatsz, mint árva hold a föld körül, s
kedvét lesed, s ha arcod megütötte
apró kezével, ránevetsz, s örülsz.
Minek örülsz? Hogy nyugalmának ára
álmatlan éjed s nyugtalan napod?
Hogy, bár parányi, mint a féreg, már a
te kínzásodnak örvend magzatod?

Képmásodat mért oktatód a jóra?
Mért örvendesz, ha fog rajta a szó?
rettegj, ha hajlik az oktató szóra:
így árulja el, hogy csábítható.
Te bízol fiadban? Mentől mohóbban
kap a jón, annál inkább elfajul:
ne bízz magában a romlandó jóban,
amelyet szülőanyjától tanul.

Most emlődön csügg, és te szép szavakkal
babusgatód; jönnek majd oly idők,
hogy terhére leszel, s ocsmány szitokkal
illet téged, ki felnevelted őt.
Sápadtan ismerj akkor a szavakra,
melyekkel most becézed a kicsit:
ő fordította átokra, szitokra,
de – engedelmeskedtek szavaid.

Ma még nem öl meg. De mikor világra
hoztad, megszülted benne gyilkosod,
s tejed azóta gyilkosod táplálja;
az ítélet csak elhalasztatott.

Ma még nem öl meg. Nem, mert még parányi
markából a kés ártalmatlanul
kihullana, mert még lábára állni
sem tud nélküled, – mert még rád szorul.

De mit reménykedel? Nem a te véred?
Ahogy a hulló csillag meg nem áll,
úgy nem kerül el téged az ítélet:
tenmagzatod kezéből a halál.
Te szülted őt elvetemült gonosznak,
tőle nyered a méltó büntetést:
gonosz létedre őt világra hoztad,
ezért áll bosszút, és emel rád kést.

Hívass kovácsokat, vettess kezére-
lábára temérdek vasláncokat,
hívass kőműveseket, rakass köréje
magas kőfalat, ásass mély kutat,
vettesd oda. Táplálja kígyó, béka,
téged száraz kenyér és vízital,
böjtölj, imádkozz, szánd is néha-néha,
mikor eszedbe jut, mily fiatal.

Mi haszna! Jönnek oly idők, leomlik
körüle a fal, kezéről a vas,
fékek lazulnak, kötés szertebomlik,
felszáll a mély, s leroskad a magas,
jönnek idők, hogy szűnik a varázslat,
mely addig féken tartotta fiad,
szájából akkor felüvölt az állat,
szeméből zölden tündöklük a vad.

Hiába téssz akármit. Áll a törvény,
hogy meg fog ölni, mint egy állatot.
Kést döf beléd, majd a kést megtörölve
megássa gödröd, durván beledob,
földet hány rád, a földet eltapossa,
s fejét csóválja, látván, hogy a vér,
mely szívedből foly, a földet pirosra
festi. Jaj mennyi vér, jaj mennyi vér.

1944

Miért kívánsz fordított vallomást?
Miért vallatsz, hogy szerettem-e mást
rajtad kívül, és mennyire szerettem,
míg kezded, birtokul, kezembe vettem?

Ne vallass, ne gondoltass
a régi szeretőkre;
ami nincs, nem is volt az,
megsemmisült örökre.

Igen, szerettem. Mint orvosi kés
boncol az objektív emlékezés,
s felfejti a már halott idegszálat,
mely egykor vonaglott, mint sebzett állat.

A szívem meg se dobban,
a régi tűz nem éget.
Szerettem egy nőt. Jobban
szerettem, mint ma téged.

Jobban szerettem, de értsd meg: nem őt!
Benne szerettem minden ifjú nőt,
mert véget ért a vaksötét gyerekkor...
Jobban szerettem magamat is akkor.

Ragyogott a halál is,
akik öleltek, öltek,
a dolgok irreális
fényekben tündököltek.

Fényekben tündökölt a vad titok,
hő szemem nem látott: világított.
Fénye kihunyt már, a világ sötétebb, –
de a sötétben fényleni lát téged!

Csillogj, Margitka, tennen
fényeddel csillogj fennen,
fényeddel segíts engem
az igaz úton mennem.

A bűvész istent, aki semmiből
 eget és földet és embert bűvöl,
detronizálja már az érett férfi,
ki a világot nem teremti: érti.

Világolj hát, világom,
világolj életemben,
fényednél a világon
a rendet megteremtem.

1940

KÖLTŐK S BÍRÁLÓK

Költők s bírálók, dialektikus
mérnökei az emberi léleknek,
hagyjatok békét ti a patikus
kezébe való hajszálmérlegeknek.
Ne mérjétek ki milligrammra
a lelkesedést s a bírálatot;
ha lelkesedtek, rajta fel, rohamra,
ha nem, hallgassatok.

A felezgetés világa letűnt.
Teljes halálra teljes születés jó;
magunk halunk meg, s magunk születünk:
válassz! Ne mérj ki, ne térj ki te, költő.
Vagy ontsatok könnyet a romra,
vagy énekeljétek a holnapot;
ha lelkesedtek, rajta fel, rohamra,
ha nem, hallgassatok.

A bőrötökről van szó. Tietek
s mindnyájunké a jövő most az egyszer.
Ezt tudva, mindent tudtok – hát minek
sandítva lesni, mit kíván a rendszer?
Emberre épül, nem baromra
e rendszer, épüljön tirajtatok;
ha lelkesedtek, rajta fel, rohamra,
ha nem, hallgassatok.

Nem verssorokból áll a költemény,
melyeket sunyi okosság megoszthat
a Párt s a polgári közvélemény
között, lejárt a sunyi okosoknak.
Már számarányra, sáraranyra
nem oszthatod a dalt, nem válthatod;
ha lelkesedtek, rajta fel, rohamra,
ha nem, hallgassatok.

Elvitársaim, nem logarléc a lant.
Egész az élet, teljes az idő, s ti
vakon vezetnétek világtalant?
Út a költészet, nem szembekötődsi.
Nincs szükség az irodalomra,
ha csak lesi s nem kelti a napot;
ha lelkesedtek, rajta fel, rohamra,
ha nem, hallgassatok.

Költők s bírálók, hömpölyögve hoz
az árvíz szennyet is a televényben;
ne félszavakkal dicsérd, ami rossz:
egész szavakkal kritizáld keményen.
Ha lelkesedtek holnapunkért,
ujjongjatok, és káromkodjatok
a néppel a népért, mindnyájunkért,
ha nem, hallgassatok.

1946

KÉSKÖSZÖRŰLÉS

Kés vagyok, kés,
célom az ölés,
üss, köszörűs,
hő kövedhez üss,
kenj, feny,
(hogy) hagyjon el a szenny,
mess, fényes él,
aki öl, az él,
hass húsig, vas,
irhát hasogass,
szúrj, hegyem, fúrj,
eret, szívet érij,
(hogy) eredjen a vér,
pengj, penge-érc,
ha keményhez érsz,
csengj, itt a csont s
onts, bonts, ronts.
Kenyerem a rontás,
örömöm vérontás,
emberölés,
nyelemen kéz forog,
élemben vér csorog,
kés vagyok, kés!

Nem dal ez a dal,
ez a diadal –
ittas harsona,
csak zenebona

a köszörűkő
fülsüketítő
zaja, semmi más,
hamis költemény,
ha érted, – nem én:
füled a hibás!

Kés vagyok, kés,
késköszörülés
köszörűkövön!
Nekem örömöm
nincs, se bánatom,
nincs öntudatom,
miriád vakon
létező atom,
a testem, e rab
halott vasdarab.

1946

ÁLMODDAL MÉRTÉL

Te bennem szörnyeteget látsz, én benned
nem akarok látni inkvizítort;
szüntesd meg ezt az öngyilkos küzdelmet,
mely téged már a könnyekig sodort.
Nem titkolom, hogy gyengébb vagyok annál,
kit vak bizalmod remélt támaszul,
és nem szeretném, ha vaknak maradnál,
s nem látnád: szegény fejem rád szorul.

Hát láss olyannak, amilyen valóban
vagyok. Nem én hazudtam, ha szemed
csak a részt látta bennem, és a jóban,
mely részem, ismerni vélt engemet.
Álmoddal mértél; én az álmodónak
mit mondhatok? Ne légy a börtönöm!
Csalódtál, de ne tarts engem csalónak,
amiért álmaidhoz nincs közöm.

Én nem dicsérem frivolán a szennyet,
mely negyven éven át hozzám tapadt,
a szenvedést se dicsérem, de szenvedj,
ha társamul kötelezted magad.
Nem biztatlak, hogy próbáld letagadni
vétkeim, nem mondom, hogy ne perelj,
de csak egészen tudom magam adni,
fogadj mindenestől, egészen el.

Ne mérj az álmaidhoz: kevesebbnek
mutatják azt, ami több, mert egész;
ítélő szavaid téged sebeznek,
ha eszményednél törpébbnek ítélsz.
a világot is, amely alakít.
és magadénak fogadj el egészen,
azzal együtt, mi tőled elszakít...

Én a világban élek, ne szakíts ki
belőle, jöjj, és járj együtt velem,
gyötrődjünk együtt, így fog meggyógyítani
mindkettőnket az orvos gyötrelem.
Amíg javíthat per és szidalom,
perelj és szidj, nem vész kárba a bánat, –
de megmásíthatatlan múltamon
örködjék hallgatás és bűnbocsánat.

1947

URA LEGYETEK

A nap süllyedve hull az alkonyatba,
nagy fémlappancsok zengenek zuhanva,
ágyba pergek, mint földre ejtett orsó;
vattáját ontja reám szakadatlan,
kábít, nyom s ellep már a könnyű paplan,
mint mázsás fedelű ólomkoporsó.

És aztán körülfolly az ólmos álom;
piros madarak röpködnek a tájon,
s fekete boglya tetejére gyűlnek;
piros díszben csak áll, csak áll a boglya...
de most rebben a sok madár suhogva,
s döbönt szívem dobog, míg elrepülnek.

Mint font fonál foly, foly tovább az álom:
ökörszakér-sor árva állomáson
halad, halad... se hossza nincs, se vége
a hömpölyögve ömlő sok szekérnek,
csak egyre áradnak és egyre férnek.
Honnan áradnak és hová s mi végre?

Egy pillanat? Egy óra? Zárja csattan
valaminek, és a szekérsapatban
romlik a rend, az ökrök sora bomlik,
földre rognak, a küllők összetörnek,
kereke, lába szekérnek, ökörnek
kifordul, s minden egymásba fonódik.

Ébredjetek! – harsog bele a néma
csendbe frissen egy reggeli sziréna,
ébredjetek morogva és dohogva,
prüszkölhettek is, szidhattok is engem,
az ébredést, az érdes nappalt zengem –
ura legyetek, ne legyetek foglya.

1947

VEZESSEN A PÁRT

Elvtársak, az én ifjúságom
hosszú reggel volt, naptalan;
keringtem a kerek világon
külön kerékként, céltalan.
Biztosnak egy dolgot ítélttem:
lesz, ha kell, megváltó zsinég;
addig – várakozásban éltem,
örökké átmenetileg.

Magam borongtam. Körülöttem
éltek mások, de nem velem.
Nélkülem viharzott fölöttem
a haragvó történelem.
Másokat célzott, s szünet nélkül
itt csattant ökle arcomon, –
pirulva most belátom végül:
saját kezem ütött pofon.

Magam is, de mást is ütöttem,
úgy szöve a tétlen reményt,
hogy nem ölelt fel körülöttem
minden fajú emberi lényt.
Senkit nem üldöztem, a fronton
sem öltem, mint vad katona,
de minden tört lelken, tört csonton
ég ártatlan kezem nyoma.

Büntetése a bűnös múltnak
legyen a felidézett múlt.
Mikor Hitlerék bevonultak
Prágába, szívem elszorult,
sajnálkozott is a cseh népen,
de segíteni nem akart;
– csak a magyart féltettem, éppen
így árulva el a magyart.

Hirdette a vad heil-üvöltés,
hogy jön a vér s a vas kora.
Félszünket elnyomta egy döntés
rövidlátó vak mámora.
A rabság szabadságnak látszott,
szebb jövőnek a sanda múlt;
azt hittük, leráztuk a láncot,
mert szorítása meglazult.

Aggodalomban, szabadkozva–
de elfogadtam a vetést.
Kérdezhetem-e, ki okozta,
mely ebből kelt, a szenvedést?
Mondhatom-e, nincs benne részem,
fölöttem történt s nélkülem?
Bánva ismerem fel s merészen:
enyém ez a történelem.

Én ölbe tett kezekkel álltam
s hittem, hogy tétlenül. Hamis
volt a hitem. A Munkáspártban
megtanultam: tett volt ez is.
Tétlen kezem, bár ellenemre,
gonosz erőknek segített:
az emberiség történelme
sok millió egyéni tett.

Nem is tudva, hogy cselekedtem,
cselekedtem, nem tudva, mit;
most tudva, vállalom a tettem,
mely reám pirít – de tanít,
hogy miként ez a megvetendő
szennyezett múlt az én művem,
az én művem lesz a jövő
új emberi történelem.

Merészen szólottam, elvtársak,
jövönkről. Múltam szégyene
kényszerít, hogy merészen lássak.
Érte élek vagy ellene.
Nincs kibúvó. Jövönk parancsa
szab az önvádnak is határt.
Jövönkért harcolok – s a harcra
vezessen engem is a párt.

1949

ITT VAN KÖZTÜNK

Ez nem suttog, hogy angolok
csinálnak országunkban rendet,
tudja, hogy veszélyes dolog
ingerelni a történelmet.
Ez itt van köztünk. Csakhogy őt
nem esze hozta jó irányba:
orra után indulva jött
közénk a kommunista pártba.

És nem is húzza meg magát,
hogy ne lehessen észrevenni:
a pártban tenni kell, – tehát
képtelen ártalmatlan lenni.
Jó-megy, sűrög-forog s – jelent.
Gyilkolja a jövő csíráit.
Utat vágsz – s nézd a szemtelent:
elállja utad, úgy irányít.

Eléd áll, mint aki vezet,
bár te tolod őt az oromra;
mintha az alapszervezet
a magántulajdona volna.
Hatalma honnan van neki?
Feleljünk nyíltan erre végül:
ostobaságunk élteti, –
mert mi sem vagyunk hiba nélkül!

Azt hiszed, ő csak önmagát
s apró önérdekét jelenti?
Te sem látsz orrodnál tovább,
ha dőlyfe számodra csak ennyi.
Hogyan? Te hallod s tűröd őt,
nem látva, benne mi a lényeg?
Gőgös szavában épp a gőg
jelzi az osztályellenséget!

Új szemmel vedd szemügyre. Hisz
ismered őt! Képlete tiszta: –
mi a múltban volt, az ma is:
kispolgári karrierista.
S ez párttag? Az. Pöffeszkedik
közöttünk, mint egy botosispán,
míg kidobjuk... E verssel itt
kihajítom enmagam is tán.

1949

EGY KÖLTŐRŐL

Egy költő széltiben hírlí,
hogy nehéz ma verset írni.
Nehéz-e? Sőt: lehetetlen,
ha valaki tehetetlen.

Mért nehezebb ma, mint máskor?
Korunk mért olyan nyavalyás kor?
Beteg ez az emberöltő,
te nyelvöltő kicsi költő?

De így meg úgy, ma az ember,
feje után menni nem mer,
nem írhat saját magáról,
saját gondjáról, bajáról.

Im a dolog nyitja, látod:
más gondja mért nem sajátod?
Gondját küszködő népednek
miért nem érzed tiednek.

Tedd le tolladat, te bámész,
ha nem a fejed után mész,
ha helyetted más kell lássa,
mi a költő hivatása.

Téged gúzsba kötnek? Félek,
igazad van, szolgálélek,
vélt parancsszóra lobogó,
kényszeredett rímfaragó.

Hogy is lehetnél te szabad,
ha rabnak érezed magad?
Nehezen írsz? Vergődésed
hamisan cseng, nem költészet.

A költő – sajátját írja.
Szívből fakad fel a líra
s mélyből, ahogy a hévizen
keresztül a mélység izen.

Mélység, melyben a tűz terem,
ott izzik a történelem,
onnan árad, mint a láva,
az igaz költő dalába.

1949

A FÚZFA SÍP

Sípot faragtam Gyurikának.
Zöld a síp: zsenge fűzfasíp.
De jól sikerült. A hangjának
borotvaéle van, hasít.
Micsoda hang! Nem tudom, szép-e,
de kemény, s a stimm mindig egy.
Egyenest az ember fülébe
– és az idegeire megy.

Tetszett Gyurikának a harsány
zeneszerszám, és fújta csak,
fújta először otthon, aztán
később az ablakom alatt.
(Anyja irányította nyilván
ablakom alá a kicsit,
hogy gyönyörködjék a tanítvány
tudásában a mester is.)

De jön fütyölve, s ontja füstjét
a mozdony. Most a kisfiú
lázasan vetélkedve tüstént
odafut, és sípjába fú.
Persze nem hallom a sípot, csak
látom a nagyszerű csodát:
sípja hangjára kanyarodnak
váltott sínre a trezinák!

Nem tudom, Gyuri hova tűnt el
ezután, útja merre vitt,
estélig olvastam feszülten
a Puskin költeményeit,
el is feledtem, hogy a földön
hangadó fűzfa is terem,
s elaludtam, mire a völgyön
szétterült az éj nesztelen.

Másnap délben mesélte aztán
a nap történetét a kis
fiúcska: olyant fűjt a harsány
sípba, hogy még a hegyek is
megmozdultak a szörnyű hangtól.
Szerencse, hogy nem voltam ott
– s szerencse, hogy a szörnyű hangtól
a fűzfasíp meghasadott.

Igaz, hogy ez a kis történet
valóságosan megesett,
de tanulság talán a tényleg
történt dolgokban is lehet.
Fűzfán fűtyülni Gyuri fog még
sokat: nem költő – nem hiba.
Annyit azonban hozzátoldnék:
költő, te se légy Gyurika.

1949

SOKAN SZÓLUNK

Jertek ide, akik újra
szomjaztok a háborúra,
itt a régi meg se halt, mert
megőrizte Téglás Albert.

Befogadta tüdejébe,
ott dajkálja már öt éve,
ott pislákol a régi láng,
szúrja szegényt a vasszilánk.

Károlyi gombkötő gyárba
Kura Gyorgyénak nincs lába,
a gyárba mankón mendegél,
háborúban él, amíg él.

Jertek ide, akik újra
készültök a háborúra,
itt háború dúlt szerteszét,
ma is viseljük sok sebét.

De sebben is ez a nép itt
magára találtan épít,
új örömben, régi búban,
háborúval háborúban.

Téglás Albert rossz tüdeje
ha szól, sokan szólunk vele,
Kura Gyorgye sem társtalan,
hétszázmillió társa van.

Acsarogva fenhetitek
reánk fegyvereiteket:
kinek kezébe adjátok,
visszafordítja reátok.

1949

KÖLTŐI VERSENY

Indulj, versem, friss sorokkal,
versenyezz a jelszavakkal;
sűrítenek, – légy te sűrűbb,
egyszerűek, – légy egyszerűbb.

Serény férfiakkal, nőekkel,
versenyezz a versenyzőkkel,
mondd ki jobban, mondd ki szebben,
mi benn dalol a szívekben.

A rosszat is jól értsd által,
versenyezz a kritikával,
vágj, hasíts, de ne ölj mégse,
gyógyíts, mint az orvos kése.

Költők szép serege versel,
versenyezz, versem, a verssel,
a valót hívebb szavakban
tükrözd, másnál igazabban.

Nyerj! S ha mégis vesztenél tán,
nyerjen hát a nyerő méltán,
váljék nagy áron nyertessé:
kényszerítsd tökéletessé.

1949

ÉNEK TANGANYIKÁRÓL

Tőlünk nyugatra
Tanganyikában
fekete nép és
fehér kormány van.

Hallottátok-e?
Fekete földön
fekete néppel
megtelt a börtön.

Megtelt az egyik,
megtelt a másik,
börtönt börtönre
rakják rogyásig.

Rakhatnak százat,
megtölti – félek –
fekete erkölcs,
fekete lélek.

Pedig javítani,
oktatni őket
küldtön küldik a
hittérítőket.

Mihaszna küldik:
szófogadatlan
fekete bőrű
lop szakadatlan.

Lop és verekszik,
a dolga drága,
hajnaltól estig
makacs, izgága.

Munka közben is
vad kedvét tölti:
fekete jaját
egyre üvölti.

A fehér bíró
egyre fehérebb;
hja! ítéletet
követ ítélet.

*

Tőlünk nyugatra
Tanganyikában
fekete nép és
fehér kormány van.

Útra kel egyszer
népet irányzó
tanganyikai
fehér kormányzó.

Meglátogatja
a tóvidéket,
fékezhetetlen
fekete népet.

Bármerre fordul,
panasz panaszra
ömlik a renyhe
fekete gazra.

Hajnalban álmos,
napközben éhes,
tizenhat órát
dolgozni kényes.

Hét nappól egyet
resten csatangol,
ketteje mellé
kell egy-egy angol.

Részeges, tolvaj,
gyilkos csőcselék,
utolsó szálig
börtöntöltelék.

*

Hallottátok-e?
Fekete földön
fekete néppel
megtelt a börtön.

Kőbörtönökbe
látogatóba
megy Tanganyika
nagy kormányzója.

Homloka ráncos,
képe mogorva,
fehér az arca,
piros az orra.

Mily csoda történt?
Bármerre fordul,
bármit vizsgál is
s bármilyen mordul,

szemeit bármily
vadul forgatja,
mindenütt példás
rend s csend fogadja.

Bent a cellákban
fekete bőrök,
kint sorakoznak
a börtönőrök.

A nagy kormányzó
sehogy sem érti;
fő-fő börtönört
ámulva kérdi:

„Mondja, Mister John,
hogyan teremtett
gaz feketék közt
ily példás rendet?”

Fő-fő börtönőr
szól sunyi képpel:
„Bánni kell tudni
fekete néppel.

Megfenyegettem
keményen őket,
fekete lelkű
gonosztevőket.

Aki a börtön
rendjét áthágja,
menthetetlenül
megy – szabadlábra!”

*

Tőlünk nyugatra
Tanganyikában
fekete nép és
fehér kormány van.

Hallottátok-e?
Fekete földön
fekete néppel
megtelt a börtön.

1959

Jegyzet. Hírül adták a lapok, hogy „a tanganyikai kormányzó bevallása szerint a bennszülött lakossággal szemben nem lehet a börtönbüntetést alkalmazni, mert a börtönben jobban élnének az emberek, mint szabadon.” (Utunk IV. év. 17. számából.)

MIT ÁRULTOK

– Mit árultok, árulók?
– Minden pénzre válthatót,
mit vételre keresnek
napnyugati pénzesek.
– Mit árultok, árulók?
– Minden gazdagnak valót,
petróleumot, szenet,
búzát, erdőségeket.

– Mit árultok, árulók?
– Áruljuk az eladót,
áruljuk a könnyedet,
munkás verejtékedet,

áruljuk a földed is,
békédet is, néped is,
szabadságod, örömed,
lábán állva, a jövőd.

– Örömöm sem eladó,
a könnyem sem eladó,
sem az ország, sem a nép –
takarodjatok odébb!

Adjátok és vegyétek
azt, ami a tiétek, –
amit rég eladtatok:
adjátok el magatok’.

1950

A CIHOSZTI CSODA

Hallottátok-e, Cihosztban mi esett?
Mise közben megfordult a feszület.
Merre fordult? Ebben rejlik a csoda:
oda fordult napnyugat felé, oda!

A plébános hangja akadoz bele:
– Testvéreim, vajon minek a jele?
Fordulatot jelent ez a fordulat:
napkelettel megütközik napnyugat.

A jós papnak minden szava ajándék,
fel is kapják cihoszi nagygazdánék:
– Feszületet forgolódni ki látott?
Megfordítja Isten ezt a világot!

Öröme bánatos nagygazdáknak,
híre szalad a cihoszi csodának,
híre szalad, hogy ez háború jele, –
de a hírnek nincs mindenütt hitele.

Zúgatják a nagygazdánék hetekig,
sok új gazda fejet csóvál, kétkedik:
– Lóvá minket se pap, se más nem tehet,
nem fordul meg magától a feszület.

Sok új gazda fejet csóvál, szót emel,
népbíráktól vizsgálatot követel:
– Fogják vallatóra azt a jós papot,
bánassák meg vele azt a jóslatot!

Ötöl-hatol a plébános, hiában,
nem hisznek a népbírák a csodában;
maga sem hisz a plébános, nem hihet:
dróton forgott az a forgó feszület.

Hogy a csodába higgyen a csodában,
maga megrendezte komédiában?
Rángatta a feszületet drótvégről,
bábjátékos maga volt a szószékről.

Másban hitt a pap, nem is a csodában,
hitt a szegény nép tudatlanságában;
ha hitt benne, ebben is megcsalódott:
nem vette be a szegény nép a drótot.

1950

PÉLDÁT MONDOK

„Példát mondok, asszonyok, leányok,
ti is mindenkinek elmondjátok,
beszéljetez Dien Rajmondáról,
a francia proletárleányról.

Tours-i állomáson sorba
kocsik állnak megrakodva,
a kocsikon fenyegető
tank, ágyú meg aknavető.

Vietnámi bennszülöttek
franciáknak mit vétettek?
Nemzeteket faló bankok
ellenük küldik a tankot.

Hírét vették a tours-i munkások,
nincs a dühtől otthon-maradások:
– Jertek, elvtársak, az állomásra,
hányjuk le a tankokat rakásra!

Tetszenek a férfiszavak,
indulnak is percek alatt;
a férfiakkal egy sorban
Dien Rajmonda is ott van.

S vele van sok asszonytársa,
gyengék tán tankkirakásra,
de nem gyengék kiállani,
tiltó ígét kiáltani.

Kint a szerelvényen véges végig
a tankokat katonaság védi,
golyószóró minden kocsin kettő,
halál fia, aki közelebb jó.

Noha farkasszemet néz is,
visszatorpan a merész is.
ökölbe szorul a kéz is,
nem üt, tétlenül áll mégis.

Dien Rajmonda mit érez?
Mint a szűrt viasz, fehér lesz,
öldöklő fegyverek láttán
iszonyodva visszahátrál.

Felbóg a síp, indulást jelezvén,
csikorogva indul a szerelvény,
körös-körül, mint viharos tenger,
nyög, morajlik megverten az ember.

Dien Rajmondát mi lelte?
Vadul tekint szerin-szerte,
élesen tilalmat kiált,
s a sínekre veti magát.

A tilalomkiáltásra
hozzá fut két leánytársa,
törékenyek szemre-színre,
mellé fekszenek a sínre.

Tízen, százan követik példáját,
torlaszolják testükkel a pályát.
Sápad a mozdonyvezető, fékez,
mikor megáll, akkor kap fejéhez.

Leszáll, siet Rajmondához,
odaöleli magához:
– Példát mutattál te nekem,
veletek tartok, gyermekem.

Rozsdásodjanak halomra,
vesszenek mind a pokolra,
tankok és tankkereskedők,
keressenek más vezetőt.

Még ruhája szennyes a vasportól,
Rajmonda a katonához fordul:
– Szégyelljétek magatok, testvérek,
eszközei a rabló tőkének.

Vietnámi bennszülöttek
nekünk, nektek, mit vétettek?
Mért visztek rájok tankokat
s tölteléknek magatokat?

A katonák morgolódva
széledeznek jobbra-balra;
egyik vállat von, a másik:
„parancs – parancs”, hajtja váltig.

Ezenközben a tours-i munkások
nem maradtak tétlen, tudhatjátok;
hányták le a tankokat rakásra,
döngött a föld a nagy zuhanásra.

Rajmonda ma büntelenül
vizsgálati fogságban ül;
bűnösök, akik vallatják,
bűnösök, kik fogva tartják.

Mikor szól az ügyész vádja,
váddal válaszol a vádra;
mikor bűnét ráolvassák,
felmenti Franciaország.

Példát mondtam, asszonyok, leányok,
ti is mindenkinek elmondjátok,
beszéltek Dien Rajmondáról,
a francia proletárleányról.

1950

MIND ALÁÍRJUK

Nem a tiétek, vakmerő
üzérek, az atomerő;
orv kezeteiket rátettétek,
de a lopott tárgy nem tiétek.

Fizikusok s fizikai
munkások dolgos százai
nekünk fejtették meg a titkát,
felőle mi rendelkezünk hát.

Emberi ész gondolta ki,
emberi kéz csikarta ki,
követeljük: ne öljön embert, –
mi betiltjuk az atomfegyvert.

Törvény lesz a stockholmi szó,
törvényyé teszi millió
aláírás, hogy megértsétek:
Stockholmban nevünkben beszéltek.

Ki elsőnek merészeli
atomfegyverrel ölni, mi
megbélyegezzük: tette büntett; –
mind aláírjuk a nevüket.

De üdvöz legyen, ki a vad
békebontóra visszacsap,
kinek kezében atomfegyver
védi békés jövődet, ember!

1950

EGY ELMARADT DOLGOZÓHOZ

Ma is folytathatod a régi
 álmodást,
nem kell látnod a minőségi
 változást.

Ha jobban tetszik, vak maradhatsz
 makacson,
ha jobban tetszik, rab maradhatsz
 szabadon.

Nem vesz körül sorompó, ketrec,
 akadály.
Hívunk. Jöhetsz, s meg is rekedhetsz, –
 rajtad áll.

Ha megrekedsz, szemünk se rebben:
 elhagyunk;
Ha jössz: egy fokkal sebesebben
 haladunk.

Velünk jössz hát, ha jól megérted
 versemet,
mely búcsút véve tőled, érted
 versenyez.

Propagandaversemmel téged
 segítünk
látni, hogy látva, segítséget
 adj nekünk.

1950

ELMONDTAK MINDENT

Elmondtak mindent, nem kímélték
a szabadságot és a békét,
de kifogytak a szóból, s végül
bombákat hajigálnak érvül.

Ej! Szabadságuk: szabad rablás,
békéjük: a börtön s a rablánc,
lelkük: a pénz, roppant halomba,
követeik: a tűz, a bomba.

Tekints éjszaka Koreára:
világít Nyugat kultúrája;
szerte az országban – gyalázat! –
műhelyek égnek, lakóházak.

Még fel se száradtak a könnyek,
s újra gyilkolnak, öldökölnek,
még a sebek be se gyógyultak,
s újra sebeznek, újra gyújtanak.

Békéről szólnak otthonukban,
de Koreában csak foguk van;
szép szavak, undorító tettek:
vadállatok ezek, veszettek.

De vadállatok ellenébe
hősöket küld Korea népe;
az ember becsületét, hős nép,
te óvod, tiéd a dicsőség!

1950

HAT ÉVE

Az urak s hölgyek még napoztak,
de a nappalok fogyni kezdtek.
Már visszafelé sorakoztak
a reszkető horogkeresztek.
Éjszaka csodafegyverekkel
grasszáltak hentesálmaikban,
népeket irtottak – de reggel
futottak nyakszakadatiglan.
Hol van azóta az a Hitler?
Hol a rekedt hangú pojáca?

Hol van, aki őrzöngő hittel
a minden népek urát játssza?
S a földesúr, király, a régi
hatalmasok mind? Hol a pénzsák?
Munkás, paraszt, értelmiségi
birtokában épül az ország.

Csodálatos hat év, mi mindent
eltakarítottál és hoztál!
Ünnepelve joggal tekinthet
réd mestered, a munkásosztály;
ünnepelve, de nem álomba
merülve, mikor Koreában
újra pusztít a tűz, a bomba,
mint nálunk pusztított korábban.

Jól ünnepeljetek, testvérek;
Hitlerrel viselős a tőke.
Urak és hölgyek ma is élnek,
kiknek Hitler a menedéke,
hentesálmokat ma is szőnek
vérengző csodafegyverekről.
Ezerszer jaj az ünneplőnek,
ha megfelejtkezik ezekről.

Mi ünnepelve sem felejtjük
az emberiség söpredékét:
háborúra szomjas a lelkük, –
rájuk kényszerítjük a békét.
Ha csörtetik a kardot mégis:
tudjuk, mi történt most hat éve;
a hentesálmú söpredék is
jól emlékezzék a hat évre.

Hol van azóta az a Hitler?
Hol a rekedt hangú pojáca?
Hol van, aki őrjöngő hittel
a minden népek urát játssza?
S a földesúr, király, a régi
hatalmasak mind? Hol a pénzsák?
Munkás, paraszt, értelmiségi
birtokában épül az ország.

1950

EMLÉKEZET

Aki megaggott, aki megcsalódott,
a múltba fordul vigasztalás végett;
aki reményét vesztette, a boldog
emlékezetben talál menedéket.
Sírásra görbült szájjal mosolyogva
bólint elásott kincsei felé,
mint börtönőr, ki foglyainak foglya;
hasznaveetlen kincsek, de mind övé.

Emlékezni magam is szoktam,
de múltamban nem rekedek meg;
emlékezetre más okom van,
mint a csalódott lelkűeknek.
Ha új valóságom a régi
valósággal egybevetem:
a boldog távolságot méri
visszanéző tekintetem.

Nem köt – taszít engem a múltam;
annyit ér, hogy futok előle,
annyit, hogy siettet az útban,
sürget: csak vissza ne! Előre!
Boldogtalanná tesz, hogy néha
boldoggá tett egy pillanat
lefegyverező ajándéka,
enyhítve utálatomat.

Tolvaj életem! Én a szépre
vagyódtam: olykor cifra rongyot
dobott elém, azzal csalt lépre,
mint egy kötnivaló bolondot.
Az igazat kerestem: gazdag
színű képekkel áthatott
elfogadtatva színigaznak
velem az üres látszatot.

Megalázkodni nem akartam:
rám aggatta a gyáva gögöt,
mintha nem veszhetne a harcban,
ki veszébe beletörődött.
Rongyok, rongyok! Szememre rongyot
kötött, s hurcolt, mint a vakot.
Tolvaj életem! Azzal fosztott
ki, mit ajándékba adott.

Emlékezni magam is szoktam,
de múltamban nem rekedek meg;
emlékezetre más okom van,
mint a csalódott lelkűeknek.
Ha új valóságom a régi
valósággal egybevetem:
a boldog távolságot méri
visszanéző tekintetem.

Hisz haldokoltam, – most meg élek,
vak voltam, – most messzire látok,
koravén volt bennem a lélek, –
most érem meg az ifjúságot.

Nem is csodálják ezt, akiknek
szemük van, s látják: szerteszét
most újhodik, most születik meg
a fiatal emberiség.

Már-már kihulltam: visszahoztál
élőnek az élő világba;
tiéd vagyok hát, munkásosztály,
te emberiség ifjúsága!
Ezért hogy is ne emlékeznék
fordítva, mint a vénülők:
ők az elmúltat emlegessék,
én emlegessem a jövőt.

Két keze van a gyors időnek,
egyik keze ad, vesz a másik:
engemet már nem lophat ő meg:
vegyen, csak gazdagíthat váltig.
Övé, mit ad: csak vigye sebtén.
mit hozott, a múltó napot:
enyém az, amit cselekedtem,
enyém az, amit én adok.

Emlékezni magam is szoktam,
de múltamban nem rekedek meg,
emlékezetre más okom van,
mint a csalódott lelkűeknek.
Ha új valóságom a régi
valósággal egybevetem:
a boldog távolságot méri
visszanéző tekintetem.

1950

BÍRÁLAT

Kemény bírálatodból látom,
hogy szörnyen bátor és okos vagy,
de ki parancsolta, barátom,
hogy mostanig hallgatva kushadj?

Eddig azt hitted, kötelesség,
hogy az embernek minden tessék?
Most azt hiszed, nagyhangú száj,
hogy mindent bírálni muszáj?

Eddig mérgesen lelkesedtél,
most lelkesen megmérgesedtél
 Uram fia!
Nem csupa bürokrácia
a népi demokrácia!

Hiszen bírált eddig is, persze,
kinek megvolt hozzá a mersze:
de te ne okvetetlen jajgass:
eddig hallgattál, – most is hallgass,

s ne szidd a költőt, ki az ország
dolgában tevékenykedik,
s gyakrabban festi kora arcát,
ritkábban pörsenéseit.

1950

ELŐRE NÉZZ

Poharamba piros bort öntök,
nálam különbeket köszöntök.
Harmincéves a Párt. Köszöntöm,
kiket elpusztított a börtön,
mert a Párt harcosai voltak, –
őket köszöntöm, akik holtak.

Tudom: útban ért ez az ünnep,
tudom: a munka vár bennünket,
a harmincéves Párt sem áll meg,
küzdő proletár, te se állj meg,
útban ünnepelj, – de útközben
halottainkat hadd köszöntsem.

Előre nézz, ne nézz a múltra,
nézz az előttünk álló útra,
az akadályoktól ne rettenj:
nehéz az út, de nem töretlen,
nyomuk jelzi az úttörőket, –
piros borral köszöntsük őket.

Vértanúi ennek a Pártnak
életükben előttünk jártak,
s ahova mi csak holnap érünk,
oda omlott ki drága vérük.
Én nem hátra: előre intek –
kövessük holt vezéreinket.

1951

SEGÍTSETEK KOREÁNAK

Lángokban áll egy sarka a világnak,
lángoljon szívetekben a harag!
Segítsetek az égő Koreának,
égő szívű asszonyok, férfiak.

Fenján elhamvadt. Nézzétek ítélő
bírákként a gyújtogatás nyomát:
holt magzatot sírva szorongat élő
anya és élő magzat holt anyát.

Így küzd a tőke. És szenvedve, sírva
így küzdenek a vének, drága nők,
s hazájukért így hullanak a sírba
hősi halállal haló csecsemők!

De az élők töretlen ellenállnak,
és megbosszulják halottaikat.
Segítsetek az élő Koreának,
élő szívű asszonyok, férfiak.

1951

ARCÁTLAN PÁRTFOGÓK

Arcátlan pártfogóim igyekeznek,
hogy megmentsenek, hogy megóvjanak.
„Hallgass, ne szólj – suttognak, s rémítgetnek:
Ha változás lesz, felakasztanak.”

Hát pártomat fogjátok-e, bitangok,
mindjárt akasztófával kezditek?
Még szép, hogy nem a nemzetközi bankot
s a dollárokat emlegetitek.

Hallgassak? Arcomon a szégyen lángol:
már berekedtem, oly rég hallgatok.
Hallgassak? Elég volt a hallgatásból!
Rekedt hangon is szólok, ordítok.

S ha rekedt hangom csupán jeladásra
volna jó, – szólok és szólok megint;
szólanom kell, amikor hallgatásra
az emberiség söpredéke int.

Patkányfogatok változásra vásik?
fogyatékán a rágcsálnivaló?
Hogy zabálhassatok a fulladásig,
újabb világvérengzés volna jó?

Patkányfogatok változásra vásik?
Lesz változás, titeket rémítő:
újjá változik sztahanovistáink
munkája nyomán ember, tér s idő.

Rontó változást vártok-e honunkba?
Beteljesedik vad reményetek!
Nem csupán terem a alkotó munka,
rontja a rontót: szétron titeket.

1952

NIKOSZ BELOJÁNNISZ HALÁLÁRA

Szerette a munkát és a békét,
mint a dolgozó milliók;
megölték, mert szerette népét
s a dicső Szovjetuniót.

Éjszaka verték fel álmából
rettegő orgyilkosai,
lopva vitte Kalatheából
vesztőhelyre a gépkocsi.

Görögország fölé sötéten
borult a cinkos éjszaka,
Nikosz Belojánniszt sötétben
ölette meg Amerika.

De a gyáva gengszteri büntényt
már nem fedte el a sötét.
Hajnali négy órakor történt.
Kelet felől pirkadt az ég.

1952

A PERNEK VÉGE

Hónapokon át halálos ítélet
lebegett fiatal fejük felett.
Egy szavukba került volna az élet,
amelyre számot tartott két gyerek.

Lelketlen bírák kezében gyalázat
eszközévé lett két szép gyermekük.
Nem hitt szemének a huszadik század:
szívüket fordították ellenük!

Hónapokon át várta őket sandán
egy hazug szavukért a kegyelem.
Ők keresztülnéztek a hóhérbandán:
szenvedni tudtak, de hazudni nem.

S a megvert bírák bosszúsan ítélték;
és az ítélet végrehajtatott,
A pernek vége. Mit vártok, reméltek?
A két Rosenberg örökre halott.

A nyugtalan, a felkavart embernek
fájdalom s undor osztozik szívéen.
Tanúi voltunk mind ennek a pernek,
melyben annyi volt a mocsok s a fény.

De bírák s vádlottak közt olyan furcsán,
fonákul oszlik meg a fény s mocsok:
igaz emberek a vádlottak padján,
és a bírói székekben – gyilkosok.

1953

A PACSIRTA

Körülöttem buján tenyészett,
élt a természet;
nőttek a füvek, lombosodtak
a fák, virágok sokasodtak.
Árnyékukban sem volt titok:
A napfény szinte vakított.

A tündöklésben türelmetlenül
néztem körül,
füleltem, s a Hangot kerestem,
a Hangot: a szép ragyogást
zengésre váltó híradást.

Hol késik resten,
felejtve, mit tennie kell,
miért nem szárnyal, énekel
teli torokkal, ahogy bírja
az énekes pacsirta?
Hol bujkál? Mily embertelen
magasra hágott,
megvetve a földi világot,
hol anyja fészkel?

Hirtelen
reáakadtam, de nem ottan,
hol vádaskodva gyanítottam.
Rögök között,
lábaim alatt röpdösött.

Felháborodva rárivalltam:

– Miért lopod
a szép napot?

Mért nem töltöd serényen dalban?
Választ persze nem vártok. Én sem.
Emberül szóltam a madárhoz,
mint ki szavammal megelégszem:
a madárszó már nem határoz.

De mily nagy volt megdöbbenésem,
mikor a pacsirta egészen
emberi hangon válaszolt,
ha hiszitek, ha nem. Szegény,
sóhajtva szólt:
– Kultúrfelelős vagyok én.

Kővé meredtem. A dalos
hangja fakó, hivatalos,
kopottasan kopog, kemény,
olyan, mint a... mint az enyém.

– Kultúrfelelős? Érdekes
– hebegtem –, vagyis énekes,
közérthetőbben szólva: dalnok.
– Nem – szólt –, nem dalnok. Hivatalnok.
Bár dallal rokon hivatalban:
karnagykodom a hal-dalkarban.

Dalkarban? – lelkesedtem én,
hisz ott hivatalból dalolhat.
De ő határozott, kemény
hangsúllyal válaszolt: – Nem én:
a hal-dalkar tagok dalolnak.

Csodálkozásom egyre nő.
A kiejtése kitűnő,
prózában beszél, nem dalol.
Sőt mi több, a szárnya alól
iratcsomókat szed elő.

Rámeredek:

– Miféle írások ezek?
– Különfélék, összekeverve.
Ez a hal-dalkar munkaterve.
Ez – tegnap írtam, itt a dátum –
lektori referátum.
Ez a rakás
egy tegnapelőtti kimutatás.
Ez a múlteti evidencia.
Ez referencia.
Ezt is én írtam, ez raport.
Ez egy cikk,
ezt nem én írtam, látni tetszik,
ez rajtam veri el a port,
amiért nem írok. Emez,
mintha ez volna, de nem ez, –
ez raport a hal-kardal verseny
eredményéről... Ez... a versem.
Két éve írom, de sose
jutott időm, hogy befejezzem.

Azt hiszitek, hogy ez mese?
Hittem vón én is, nem hihettem,
hiszen előttem
áll, tűkön ülve, a pacsirta.
Szigorún néztem, de ő bírta
a szigorú tekintetet,
s szabadkozva szól: – Sietek,

a tóba gyűlést tartanak
ma a halak,
amire véget ér, este lesz.

– Tehát csak este énekelsz?

– Esténként – szende képet vágott –
csukacikkéket fésülök,
szerkesztem a hali-újságot...
Persze, nem mondom, hébe-hóba
vágy emel... De már repülök!

S repült serényen, le, a tóba.

Négy éve írtam ezt a verset.
Be jó, hogy ma már más a helyzet!
Akkoriban még a versbírák
visszadobták ezt a satírárt,
ma közlik. Be jó! És be rémes,
hogy panaszom ma is érvényes.

1949–1953

MESE

Kritikus epe, máj, vese,
ne marjatok.
Amit most mondok, c s a k m e s e ,
hallgassatok.

Hol történt, hol nem, kora reggel
kirándultam egy víg sereggel,
ki a szabadba, rajta!
Volt köztünk ember mindenfajta,
s volt közöttünk egy fifikus
kritikus.

Jaj – int olvasóm –, légy eszélyes,
költő, sőt maradj néma:
a kritikushad oly veszélyes
téma!

A versnek te vagy alkotója,
te teremtéd az irodalmat,
– de a kritikus gyakorolja
a költészetben a hatalmat.
Ő tudja, mit kell költened;
ha szólsz, ő rajtad túlkiált:
ő védelmezi ellened
a népi demokráciát.
Tudsz, amit tudsz, de egy dologban
légy bizonyos: ő tudja jobban.

Tudom – tapasztalatok árán.
Nem vagyok ma született bárány.
Be is vallom, hogy szívem kushad,
ha rám támad a kritikushad,
s bár meg-megdobbant... de szavamra,
nem hergelem őket magamra.
Kritikusom, akiről éppen
szó lesz, művészileg hiányos:
egyetlen a maga nemében,
nincs benne semmi általános,
egyszóval, ámbár fifikus,
semmiképpen sem tipikus
kritikus.

De miért is mentegetőzzem?
Mesém fogatlan, nem harap.
Csak annyi történt, hogy útközben
felkelt a nap.

Csak annyi történt, hogy megálltunk,
és lelkendezve kiabáltunk,
dicsérve a kelő napot.
Nem történt semmi különös,
csak annyi, hogy a csökönyös
kritikus hallgatott.

Zavarta a hajnali nap.
Nem tudta – és ez nem mese –,
hogyan napkelte helyes-e
ideológiailag.

1953